

**Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta**

**Diplomová práce
Uznání a výkon cizích veřejných listin v rámci EU
a jejich postavení při procesu dokazování
Karolína Brixí**

Olomouc 2019

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Uznání a výkon cizích veřejných listin, které nejsou soudním rozhodnutím, v rámci Evropské unie, a jejich postavení při procesu dokazování*“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 30. 1. 2019

.....

Karolína Brixí

Na tomto místě bych ráda poděkovala **JUDr. Miluši Hrnčířkové, Ph.D.** za její vstřícný přístup a odborné vedení při psaní této diplomové práce a dále mým blízkým za podporu, jíž mě zahrnovali po celou dobu mého studia.

Obsah

ÚVOD	7
1 DEFINICE POJMU VEŘEJNÉ LISTINY	11
1.1 OBECNĚ K POJMU LISTINY	11
1.2 VEŘEJNÁ LISTINA	12
1.2.1 Veřejná listina ve vnitrostátním právu	12
1.2.2 Veřejné listiny v komunitárním právu	15
1.3 SOUKROMÉ LISTINY	18
2 PŘEKLÁDÁNÍ CIZÍ VEŘEJNÉ LISTINY V ČESKÉ REPUBLICE	20
2.1 OVĚŘENÍ VS. UZNÁNÍ CIZÍ VEŘEJNÉ LISTINY	22
2.1.1 Obecně	22
2.1.2 Veřejný pořádek	22
2.2 VYŠŠÍ OVĚŘENÍ	24
2.2.1 Doložka zastupitelského úřadu	26
2.3 OVĚŘENÍ APOSTILNÍ DOLOŽKOU DLE HAAGSKÉ ÚMLUVY	26
2.4 REŽIM UNIJNÍHO PRÁVA	28
2.4.1 Nařízení o veřejných listinách	28
2.5 VNITROSTÁTNÍ REŽIM	30
3 VEŘEJNÉ LISTINY OSVĚDČUJÍCÍ OSOBNÍ STAV	32
3.1 DEFINICE OSOBNÍHO STAVU	32
3.2 STŘET PRÁVNÍCH ŘADŮ	33
3.3 UZNÁVÁNÍ OSOBNÍHO STAVU	35
3.3.1 Cíle Nařízení (EU) 2016/1191	35
3.3.2 Jméno a příjmení	36
3.3.3 Manželství	38
3.3.4 Pohlaví	40
4 USNADNĚNÍ POHYBU VEŘEJNÝCH LISTIN OSVĚDČUJÍCÍCH OSOBNÍ STAV	43
4.1 ALTERNATIVNÍ ŘEŠENÍ VE VZTAHU K UNIJNÍ ÚPRAVĚ	43
4.1.1 E-Apostila	43
4.1.2 Evropské osvědčení o osobním stavu	44
4.1.3 Činnost Mezinárodní komise pro osobní stav	45
ZÁVĚR	47
BIBLIOGRAFIE:	50
ABSTRAKT	58
ABSTRACT	59
KLÍČOVÁ SLOVA	60
KEY WORDS	60

Seznam použitých zkratk

ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
ESD	Evropský soudní dvůr
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
SD EU	Soudní dvůr Evropské unie
ÚS ČR	Ústavní soud České republiky
NS ČR	Nejvyšší soud České republiky
NSS ČR	Nejvyšší správní soud České republiky
OZ	z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	z. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
SŘ	z. č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů
TZ	z. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
nařízení o EET	Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006, kterým se zavádí nařízení o evropském platebním rozkazu
ZMPS	z. č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
BVerfG	Bundesverfassungsgericht
CIEC	Mezinárodní komise pro osobní stav
Brusel I	Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech
Brusel I bis	Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech
Brusel IIa	Nařízení (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech

manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení
nařízení (ES) č. 1347/2000

Nařízení (EU) 2016/1191 Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (EU) 2016/1191 ze dne
(Nařízení o veřejných listinách) 6. července 2016 o podpoře volného pohybu občanů

zjednodušením požadavků na předkládání některých veřejných
listin v Evropské unii a o změně nařízení (EU) č. 1024/2012

Haagská úmluva

Haagská úmluva ze dne 5. října 1961 o zrušení požadavku
ověřování cizích veřejných listin

Zelená kniha

Evropská komise. ZELENÁ KNIHA: Méně správních úkonů
pro občany: Podpora volného pohybu veřejných listin a
uznávání účinků dokladů osvědčujících osobní stav. KOM
(2010) 747, Brusel, 2010

Evropské osvědčení

Evropské osvědčení o osobním stavu

VL

veřejná listina

Úvod

V nedávné době došlo ke změně právní úpravy související s předkládáním veřejných listin, které nejsou soudním rozhodnutím, v rámci práva EU, neboť nabývá účinnosti nařízení Evropského Parlamentu a Rady EU č. 2016/1191 ze dne 6. července 2016, o podpoře volného pohybu občanů zjednodušením požadavků na předkládání některých veřejných listin v Evropské unii, které reaguje na požadavek občanů EU, aby byli při překládání veřejných listin v jakémkoliv ze členských států EU osvobozeni od povinnosti ověření pravosti nebo podobných formalit za účelem uznání právních účinků veřejných listin.

SFEU zakotvuje právo občanů EU na volný pohyb osob na území jejích členských států.¹ V současnosti přibližně 12 milionů osob žije, studuje nebo pracuje v členském státě EU, jehož nejsou státními příslušníky. Vzhledem k tomu je tedy nezbytné, aby EU zároveň zajišťovala volný pohyb veřejných listin tím, že procedurálně zjednoduší způsob jejich předkládání před orgány veřejné moci v jednotlivých státech a povinnosti a náklady s předkládáním cizích veřejných listin přímo spojené. V souvislosti s různými právními událostmi a skutečnostmi musejí občané EU překládat orgánu veřejné moci jiného členského státu veřejné listiny, se kterými tento členský stát spojuje nárok na určitou výhodu nebo je považuje za předpoklad ke splnění určité povinnosti.

S předkládáním některých veřejných listin orgánu veřejné moci jiného členského státu ovšem mohou být spojeny správní formality, které jsou pro osoby předkládající tyto listiny složité, nepřehledné a které pro ně mohou představovat i poměrně vysoké náklady. V návaznosti na nejistotu spojenou s pravomocí a příslušností orgánů veřejné moci ke splnění nutných formalit, dále na nejistotu týkající se konečných nákladů a frustraci vyvstávající z délky trvání celého procesu spojeného s uznáváním veřejných listin se proto v roce 2004 Komise EU začala touto problematikou intenzivně zabývat² a v letech 2007 a 2008 zveřejnila dvě studie zabývající se obvyklými obtížemi, se kterými se střetávají občané EU v souvislosti s požadavkem ověření pravosti veřejných listin při jejich uplatňování mezi členskými státy. V rámci Stockholmského programu Rada požádala Komisi, aby se těmto problémům

¹ čl. 3 odst. 1 písm. d) Smlouvy o založení Evropského společenství

² Commission of the European Communities. *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. Area of Freedom, Security and Justice: assessment of the Tampere programme and future orientations.* [online], ec.europa.eu, 2. června 2004 [cit. 27. února 2018], Dostupné na: <http://ec.europa.eu/councils/bx20040617/tampere_en.pdf>

věnovala usilovněji tak, aby mohlo dojít k faktickému zajištění práva na svobodu pohybu mezi členskými státy³.

Specifickou podkategorií veřejných listin jsou listiny osvědčující osobní stav, a proto bylo cílem přijetí nařízení (EU) 2016/1191 učinění takových opatření, která občanům EU pomohou překlenout obtíže při osvědčování skutečností souvisejících s osobním stavem vyvstávajících např. při dlouhodobém pobytu v jiném členském státě. Častými jsou také případy, kdy se občan EU žijící v jiném členském státě chystá uzavřít manželství, ač není státním příslušníkem daného státu. Nedostatky právní úpravy umožňující osvědčování skutečností týkajících se přeshraničních rodinných záležitostí se ukázaly nejobtížněji řešitelné, a to především z důvodu zvláštní povahy rodinně-právních vztahů. Úprava rodinně-právních vztahů se nachází na pomezí soukromého a veřejného práva. Úprava rodinného práva v každém státě do velké míry ovlivněna kulturou a hodnotami pro daný stát důležitými. Z těchto důvodů je každému členskému státu ponecháno právo si tyto záležitosti upravit v souladu s jeho politickou shodou. Kogentní ustanovení upravující určitou rodinně-právní záležitost v jednom státě mohou být v tak intenzivním rozporu s kogentními ustanoveními, které upravují tutéž rodinně-právní záležitost a které jsou součástí právního řádu jiného státu, že mnohdy nelze např. při osvědčování osobního stavu vyloučit uplatnění výhrady veřejného pořádku cizím státem. Záležitosti vyplývající ze vztahů rodinného práva související s osobním stavem osob však znamenají pro členské státy oblast, kterou v rámci snahy o přibližování právních řádů členských států však není možné jednotně upravit. Tato práce je zaměřena na vývoj právní úpravy předkládání cizích veřejných listin osvědčujících osobní stav a zhodnocení jeho efektivity.

První kapitola této práce je věnována vymezení pojmu veřejné listiny v právu vnitrostátním, v primárním a sekundárním unijním právu a dále je pozornost věnována tomu, co lze rozumět pod pojmem veřejná listina podle judikatury ESD. Na to navazuje seznámení s tím, co lze rozumět pod pojmem „úřední listina“. Tato kapitola objasňuje postavení přeshraničních veřejných listin při procesu dokazování, tzn. zaměření na právní účinky vyvolávané takovými listinami v průběhu vývoje právní úpravy.

Druhá kapitola obsahuje nejdříve obecný úvod k ověřování pravosti a uznávání cizích veřejných listin, rozdílů i zásady, na kterých oba režimy stojí, pokračuje historickým exkurzem do vývoje právní úpravy týkající se předkládání veřejných listin v jiném státě než

³ Evropská Komise. Zelená kniha: *Méně správních úkonů pro občany: Podpora volného pohybu veřejných listin a uznávání účinků dokladů osvědčujících osobní stav*, KOM (2010) 747 v konečném znění, bod 2 (Background).

ve státě jejich vydání se zaměřením na právní nástroje ověřování cizozemských veřejných listin. Druhá podkapitola začíná obeznámením s právním rámcem, který pro uznávání veřejných listin zakotvila Haagská úmluva o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin z r. 1961, která pro Českou republiku vstoupila v platnost dne 16. března 1999, dále procesu uznávání přeshraničních veřejných listin mezi členskými státy na základě nařízení Brusel I a Brusel I bis. Celá kapitola pojednává o konkrétních nástrojích ověřování veřejných listin, a to se zaměřením na jejich vzájemnou komparaci. První podkapitola této kapitoly poskytuje pro účely rozboru jednotlivých používaných instrumentů rozdíl mezi ověřováním a uznáváním veřejných listin a zabývá se i jejich rozdílným vlivem na proces dokazování skutečností, které jsou v nich osvědčeny. V případě cizí veřejné listiny opatřené patřičnými ověřeními právní účinky v jiném státě bez dalšího nevyvolává, pouze osobě danou listinu předkládající přináší usnadnění procesu dokazování skutečností, které jsou v dané listině osvědčeny. Cizí veřejná listina, která byla jiným státem uznána, oproti tomu žádné další dokazování ohledně skutečností, které jsou v ní osvědčeny, nevyžaduje, neboť v jiném státě vyvolává stejné právní účinky jako ve státě svého původu. V dalších podkapitolách komparují nástroje ověřování, které jsou používány v mezinárodním prostoru. Jedná se zejména o superlegalizaci a apostilní doložku, modernizační tendence tohoto institutu (tzv. e-Apostila) je rozebrána ve čtvrté kapitole. Ve druhé kapitole jsou dále uvedeny záměry směřující k usnadnění přeshraničního pohybu veřejných listin (v rámci EU) z hlediska nutnosti překladů, a to vícejazyčnými formuláři, které se příkládají k základním veřejným listinám osvědčujícím osobní stav občanů.

Třetí kapitola je věnována předkládání veřejných listin osvědčujících osobní stav mezi členskými státy Evropské unie.

Čtvrtá kapitola se zaměřuje na návrh, který je zatím pouze zvažován a plánován k přijetí za účelem usnadnění pohybu veřejných listin osvědčujících osobní stav a za účelem odstranění potíží při uznávání právních účinků, které tyto listiny vyvolávají ve státě původu. Jedná se o plánované zavedení Evropského osvědčení o osobním stavu, které by mělo sloužit k dokazování osobního stavu občanů EU v přeshraničních záležitostech, přičemž toto osvědčení by zároveň nemělo konkurovat vnitrostátním veřejným listinám vydaných v jednotlivých členských státech podle vnitrostátních předpisů, další podkapitola je věnována e-Apostila. Podkapitola je věnována zhodnocení výsledků činnosti Mezinárodní komise pro osobní stav a jejího vlivu na danou problematiku ve vztahu k členským státům EU.

Závěr obsahuje shrnutí výsledků této práce a odpověď na výzkumnou otázku, kterou je v souladu se stanovenou výzkumnou otázkou zhodnocení právní úpravy týkající se uznávání cizích veřejných listin v ČR.

Cílem této diplomové práce je zhodnocení, zda současný režim uznávání a výkonu cizích veřejných listin v rámci právního prostoru EU poskytuje efektivní a bezpečné mechanismy a nástroje při předkládání veřejných listin v jiném státě než ve státě vydání, a to se zaměřením na zhodnocení efektivity právní úpravy v oblasti uznávání osobního stavu v rámci EU.

V závěru této diplomové práce proto dochází k zhodnocení hypotézy, zda právní rámec umožňující uznávání cizích veřejných listin, které nejsou soudním rozhodnutím, v rámci EU dostatečně vyvažuje jak zájem na vzájemné důvěře mezi členskými státy, tak v dostatečné míře poskytuje ochranu proti riziku padělání veřejných listin, které jsou předkládány v jiném státě, a zároveň přispívá k prohloubení volného pohybu občanů usnadněním cirkulace veřejných listin osvědčujících osobní stav, jakož i uznávání právních účinků, které tyto listiny vyvolávají ve státě původu, a přispívá tak k právní jistotě občanů EU ohledně záležitostí souvisejících s jejich osobním stavem.

Tvorba této práce spočívala v analýze dílčích aspektů a komparaci jednotlivých institutů, použila jsem tuzemské i zahraniční zdroje, a to především vnitrostátní právní předpisy, včetně důvodových zpráv a komentářů, které byly k daným předpisům otištěny, komunitární právní předpisy, odborné monografie a články publikované v odborných periodikách, jakož i elektronické zdroje, příspěvky ve sbornících a v neposlední řadě také judikaturu Evropského soudního dvora, Ústavního soudu ČR, Nejvyššího soudu ČR a Nejvyššího správního soudu ČR.

1 Definice pojmu veřejné listiny

1.1 Obecně k pojmu listiny

Listiny jsou hojně užívaným důkazním prostředkem. Zákon však nepodává jednotnou definici vztahující se k právnímu řádu jako celku, co se rozumí pojmem listina (lat. diploma). S dokazováním právních skutečností listinnými důkazními prostředky výslovně počítá, případně jejich předkládání po účastníkovi řízení přímo vyžaduje.⁴ Zmínit lze také situaci, kdy je předložení směnky nebo šeku soudu obligatorním předpokladem vydání rozhodnutí ve věci, konkrétně vydání směnečného a šekového platebního rozkazu.⁵ Právní řád ČR do 31. 12. 2013 nechápal problematiku listin ve smyslu hmotněprávním, ale zakotvil postavení soukromých a veřejných listin v průběhu dokazování do procesních předpisů (občanský soudní řád, trestní řád, správní řád). Účinností NOZ však došlo po vzoru např. Švýcarska (Schweizerische Zivilgesetzbuch) v právní teorii k obratu, který ve zbytku střední Evropy není obvyklý, a soukromé a veřejné listiny se staly součástí občanského práva hmotného.⁶

Výklad k listinným důkazům tedy podává právní nauka. Z hlediska práva civilního procesu se jedná o nepřímý důkaz. Listinný důkaz spočívá v podání určité zprávy v písemné formě zachycené na movitém podkladu, tedy např. na papíře či jiné podobné látce, kterou je možné předložit soudu. Nicméně, listinným důkazem nemůže být zpráva v písemné formě zachycená věci, kterou není možné předložit soudu (např. text na posprejované zdi), v takovém případě se jedná o ohledání.⁷

Z důvodu rozlišení účinků listin, důkazní síly při prokazování skutečností v nich zaznamenaných vymezuje teorie civilního práva procesního kategorii tzv. dispozitivních listin, které zakládají právní vztah nebo právní stav, který má být v řízení dokázán, a listin důkazních, dále dle jejich vystavitele na listiny originální, druhopisy listin, prostě opisy listin v běžném právním styku, výpisy z listin a ověřené opisy listin. Z důkazního hlediska však má největší význam dělení listin na listiny veřejné a soukromé.⁸

⁴ SVOBODA, Karel. ŠÍNOVÁ, Renáta. HAMULÁKOVÁ, Klára a kol.: *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 295

⁵ §175 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

⁶ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Soukromá listina a veřejná listina*. [online], pravni prostor.cz, 31. srpna 2015 [cit. 27. února 2018], Dostupné na <<https://www.pravni prostor.cz/clanky/rekodifikace/komentar-k-noz-soukroma-listina-a-verejna-listina>>.

⁷ WINTEROVÁ, Alena. MACKOVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní. První část- Řízení nalézací*. Praha: Linde, 2014. 624 s.

⁸ MACUR, Josef. Právní a skutkové domněnky při dokazování listinou v civilním soudním řízení. *Právní rozhledy*, č. 2, 2001. s. 60 - 65

Při předložení veřejné listiny účastníkem zkoumá orgán veřejné moci nejdříve její pravost, tedy vydání soudem nebo jiným státním orgánem nebo jiným orgánem jakožto vystavitelem listiny v mezích jejich pravomoci) a v případě, že bez důvodné pochybnosti uzná její pravost, tak dále presumuje její pravdivost, dokud není prokázán opak.⁹

Důvodová zpráva k NOZ uvádí, že listiny zachycují významné právní skutečnosti, a to zejména právní jednání. Jedná se tedy o písemnosti, jejichž význam je spojován s tím, do jaké míry tyto listiny zakládají víru v jejich pravost a pravdivost.¹⁰

1.2 Veřejná listina

1.2.1 Veřejná listina ve vnitrostátním právu

Obvykle se listiny rozlišují na listiny veřejné a soukromé. Dle Ondruše však takové dělení listin přispívá ke snahám o extenzivní výklad pojmu veřejná listina, což není žádoucí, a proto Ondruš přichází s dělením na listiny veřejné, ostatní a soukromé. Kategorie ostatních listin se vyděluje od množiny listin veřejných, jde tedy sice také o listiny vydané správním orgánem, ale nikoli za účelem vydání konstitutivního nebo deklaratorního aktu.¹¹ Účelem Ondrušova dělení je zajistit ochranu veřejných listin související s veřejnou vírou v ně, o které pojednávám níže, pouze úzkému okruhu listin. Toto rozlišení má praktický význam především z hlediska postavení listin během dokazování.

Institut veřejných listin je projevem procesní prevence, jejímž účelem je snaha předcházet do budoucna možným sporům a s tím se pojící právní nejistotě, což je typickým znakem pro kontinentální systém práva.¹² Tyto listiny jsou nadané veřejnou vírou týkající se jejich pravosti a pravdivosti, tedy skutečně vydání vystavitelem v nich uvedeným, jakož i obsahovou správností, což přispívá k právní jistotě ohledně skutečností v nich osvědčených.¹³ Jak vysvětluje Bárta, listině se nedostává veřejné víry proto, že je prohlášena za veřejnou listinu. Naopak je veřejnou listinou proto, že se jí dostává veřejné víry.¹⁴ V některých

⁹ WINTEROVÁ, Alena. MACKOVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní. První část-Řízení nalézací*. Praha: Linde, 2014. 624 s.

¹⁰ konsolidovaná důvodová zpráva k z. č. 89/2012 Sb., k § 565 až 569, str. 139

¹¹ ONDRUŠ, Radek a kol. In ONDRUŠ, Radek (ed). *Správní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: LINDE Praha a.s., 2003, s. 336

¹² JINDŘICH, Miloslav. *Veřejné listiny-stěžejní úloha notářství*. [online] epravo.cz, 1. dubna 2010 [cit. 3. března 2018] Dostupné na: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/verejne-listiny-stezejni-uloha-notarstvi-60963.html>>.

¹³ CHLEBCOVÁ, Radka. Veřejná listina a její použití v mezinárodním a evropském právu. *Právní fórum*, č. 1, 2007. str. 27

¹⁴ BÁRTA, J. K povaze veřejných listin a uznání cizozemských listin za listiny veřejné v českém právu. *Právní rozhledy*, č. 2, 1993. s. 44.

případech má společnost takový zájem na postavení právních vztahů najisto, že pro právní jednání obligatorně vyžaduje formu veřejné listiny (např. forma notářského zápisu společenské smlouvy při založení kapitálové společnosti).¹⁵

Úpravu institutu veřejných listin v současné době nalezneme v právu národním, v právu EU a v právu mezinárodním.¹⁶

Právní řád obsahuje legální definice veřejné listiny pro jednotlivá právní odvětví. Jednotnou legální definici, která by sjednocovala pojetí veřejné listiny, však právní řád ČR neposkytuje. Tradičně se jedná spíše o procesní institut, neboť účinky veřejných listin se projevují především v rámci řízení (civilní řízení, správní řízení, trestní řízení, exekuční řízení).

Soud, příp. jiný orgán veřejné moci se nemůže při dokazování v rámci řízení, resp. při osvědčování určité skutečnosti listinou předloženou účastníkem spolehnout na jeho tvrzení, že se jedná o veřejnou listinu a její povahu si musí posoudit sám. U veřejných listin povahy rozhodnutí se hodnotí pouze jejich pravost, zásadně se nehodnotí jejich pravdivost, tedy obsahová správnost. Oproti tomu u veřejných listin osvědčujících, potvrzujících určitou právně relevantní skutečnost se hodnotí jak pravost, tak pravdivost a připouští se tedy důkaz opakem v případě, že obsah listiny neodpovídá skutečnému stavu věci, ovšem procesně úspěšný bude účastník za předpokladu, že unese ohledně svého tvrzení důkazní břemeno.¹⁷

Pro soukromoprávní styky vymezuje postavení veřejných listin § 134 OSŘ a §§ 567 až 568 NOZ. Obě pojetí spolu korespondují a liší se víceméně jen formulací.

Z legálních definic obsažených v OZ, OSŘ, SŘ a TZ je zjevné, že zákonodárce vymezuje pojetí veřejných listin poměrně vágně se zaměřením především na účinky takových listin, spíše než na jejich konkrétní obsah.¹⁸ To je zapříčiněno zřejmě nutností přiznat postavení veřejných listin rozličným listinám, takže jejich obecná definice, která by obsahovala popis konkrétních společných obsahových znaků, není možná.

Výše uvedené definice souladně požadují, aby veřejnou listinu vydal orgán veřejné moci v rámci jeho pravomoci, a to jak státní orgány (orgány moci zákonodárné, výkonné, soudní).

Vymezení pojmu státní orgán, orgán veřejné moci, příp. jiný subjekt k tomu pověřený, jež některá z těchto zákonných ustanovení obsahují, je nezbytné pro určení toho, který subjekt

¹⁵ § 8 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, ve znění pozdějších předpisů

¹⁶ CHLEBCOVÁ, Radka. Veřejná listina a její použití v mezinárodním a evropském právu. *Právní fórum*, č. 1, 2007. str. 27

¹⁷ BĚLOHLÁVEK, Alexander Jan. Veřejná listina v kontextu tuzemského a mezinárodního práva. *Právní rozhledy*, 2006, roč. 14, č. 8, s. 275-312

¹⁸ CHLEBCOVÁ, Radka. Veřejná listina a její použití v mezinárodním právu soukromém. *Právní fórum*, č. 1, 2007. str. 27

vydává akty, jež lze považovat za veřejné listiny. Veřejná správa, která je součástí moci výkonné, směřující k naplnění nějakého budoucího cíle zpravidla uplatňující hledisko veřejného zájmu, se podle povahy nositele veřejné moci dělí na státní správu, samosprávu a ostatní veřejnou správu.¹⁹ Dle Sládečka lze orgánem veřejné moci se v souladu s ústavním pořádkem ČR rozumět orgány moci zákonodárné a soudní. Co se týče moci výkonné lze pod pojem orgánu veřejné moci podřadit jak státní orgán (správní úřad), tak veřejnoprávní korporaci, která vykonává prostřednictvím svých orgánů v přenesené působnosti státní správu a vlastní samosprávnou kompetenci nebo soukromou fyzickou nebo právnickou osobu pověřenou výkonem státní správy a dále vládu a hlavu státu.²⁰

Ústavní soud dovodil, že protokol o jednání je veřejnou listinou ve smyslu OSŘ a že účastník, který tvrdí opak oproti skutečnostem uvedeným v protokolu, musí svá tvrzení prokázat (důkazní břemeno ohledně takových tvrzení spočívá na tomto účastníkovi).²¹ NS již dříve judikoval, že pro pojetí listiny veřejné není podstatné, zda osvědčuje skutečnosti větší či menší důležitosti, ale stačí, že byla vystavena veřejným úřadem nebo osobou zákonem k tomu zvláště ustanovenou v oboru jejich působnosti.²²

Širokou podmnnožinu veřejných listin tvoří listiny, které za veřejné prohlásí speciální zákon. Typickým příkladem ustanovení speciálního právního předpisu, které prohlašuje listiny za veřejné, je §6 notářského řádu týkající se notářských listin²³. Za veřejné listiny jsou dále prohlášeny listiny osvědčující skutečnost, že jejich držitel úspěšně ukončil určitý stupeň vzdělávání, tzn. vysvědčení, diplom o absolutoriu, výuční list²⁴, příp. vysokoškolský diplom a dodatek k diplomu²⁵, doklad o získání odborné kvalifikace vydaný příslušnými orgány členských států EU²⁶ a dále osobní doklady: občanský průkaz²⁷, cestovní doklad²⁸, matriční knihy, sbírky listin, matriční doklady (rodný list, oddací list, úmrtní list), potvrzení o údajích zapsaných v matričních knihách, doslovné výpisy z nich a potvrzení vydaná úřadem s

¹⁹ SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 3. aktualizované a upravené vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 500 s.

²⁰ SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 3. aktualizované a upravené vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 500 s.

²¹ usnesení Ústavního soudu ze dne 18. července 2002, sp. zn. IV. ÚS 682/2000

²² NS Kr I 365/19, Vážný č. 92/1919

²³ notářské zápisy a jejich stejnopisy, výpisy z notářských zápisů, listiny o ověření, viz § 6 zákona č. 358/1992 Sb., notářský řád, ve znění pozdějších předpisů

²⁴ § 28 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů

²⁵ § 57 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů

²⁶ § 22 zákona č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace, ve znění pozdějších předpisů

²⁷ § 2 zákona č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech, ve znění pozdějších předpisů

²⁸ § 2 zákona č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech, ve znění pozdějších předpisů

rozšířenou působností nebo krajským úřadem ze sbírky listin²⁹, exekutorský zápis³⁰, výpisy, opisy a kopie z katastrálního operátu, identifikace parcel³¹, živnostenský list, koncesní listina³², výpis z informačního systému veřejné správy³³, rejstříkový list, lodní deník, strojní deník, rádiový deník, kniha nalodění³⁴, vojenská knížka a povolávací rozkaz³⁵ a jiné.

Specifické postavení má nález vydaný před rozhodci podle zákona o rozhodčím řízení a o výkonu, neboť rozhodčí nálezy požívají při splnění zákonem stanovených podmínek účinků pravomocného soudního rozhodnutí.³⁶ Vzhledem k tomu, že pravomocný rozhodčí nález vyvolává stejné účinky jako pravomocné soudní rozhodnutí. Navzdory tomu se však nejedná o veřejnou listinu, neboť nejde o listinu vydanou orgánem veřejné moci, ani se nejedná o listinu, kterou by za veřejnou prohlásil zvláštní zákon.³⁷

Z veřejných listin je možné pořizovat kopie, avšak veřejnou vírou je nadán pouze originál veřejné listiny. Ověřovací doložka na kopii veřejné listiny se sama stane veřejnou listinou, přičemž samotná kopie veřejné listiny je nadále soukromou listinou. Účinky veřejné listiny se pak vztahují pouze k ověřovací doložce.³⁸

Skutečnost, že se jedná o cizí veřejnou listinu, musíme posuzovat podle příslušného cizího práva.³⁹

1.2.2 Veřejné listiny v komunitárním právu

Pojem veřejná listina v komunitárním právu je nezbytné vykládat autonomně.⁴⁰ Před účinností nařízení Brusel I evropské mezinárodní právo soukromé a procesní dovozovalo obsah pojmu veřejná listina (authentic instrument) pouze z výkladu Evropského soudního

²⁹ § 24 zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení, ve znění pozdějších předpisů

³⁰ § 79 zákona č. 120/2001 Sb., exekuční řád, ve znění pozdějších předpisů

³¹ § 22 zákona č. 344/1992 Sb., katastrálního zákona, ve znění pozdějších předpisů

³² § 10 zákona č. 455/1991 Sb., živnostenského zákona, ve znění pozdějších předpisů

³³ § 9 zákona č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy, ve znění pozdějších předpisů

³⁴ § 25 zákona č. 61/2000 Sb., o námořní plavbě, ve znění pozdějších předpisů

³⁵ § 33 zákona č. 585/2004 Sb., branného zákona, ve znění pozdějších předpisů

³⁶ § 159 a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů ve spojení s § 23 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů

³⁷ BĚLOHLÁVEK, Alexander Jan. Veřejná listina v kontextu tuzemského a mezinárodního práva. *Právní rozhledy*, 2006, roč. 14, č. 8, s. 275-312

³⁸ CHLEBCOVÁ, Radka. Veřejná listina a její použití v mezinárodním právu soukromém. *Právní fórum*, č. 1, 2007. str. 28

³⁹ BŘÍZA P., BŘICHÁČEK, T., FIŠEROVÁ, Z. a kol. Zákon o mezinárodním právu soukromém. *Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 767 s.

⁴⁰ VAŠKE, Viktor. *Uznání a výkon cizích rozhodnutí v České republice*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. 477 s.

dvora k čl. 50 Bruselské úmluvy (výkon veřejné listiny vydané v jiném státě než ve státě jejího vydání).

Za účelem umožnění volného pohybu rozhodnutí a potažmo veřejných listin v rámci evropského justičního prostoru vyložil ESD čl. 50 Bruselské úmluvy tak, že smluvní stát je povinen vykonat dokument, který vydal jiný smluvní stát a nadal jej veřejnou vírou, a proto mu přiznal postavení veřejné listiny, je jiný smluvní stát v případě dodržení postupu uvedeného v čl. 31 Bruselské úmluvy cizí veřejnou listinu vykonat, přičemž žádost o výkon takové listiny může odmítnout pouze v případě, že taková listina je v rozporu s veřejným pořádkem ve státě určení. Z toho vyplývá, že k výkonu cizí veřejné listiny na území smluvního státu je nezbytné, aby veřejná listina byla formálně vyhotovena nebo registrována jako veřejná listina v jiném smluvním státě, musí být ověřena orgánem veřejné moci nebo jiným orgánem k tomu zmocněným ve státě vydání a konečně se pravost listiny musí vztahovat na obsah i podpis, příp. otisk razítka na listině.⁴¹

Toto pojetí veřejné listiny můžeme nalézt už v důvodové zprávě k Luganské úmluvě z roku 1988. Podmínky k pojetí listiny jako veřejné listiny stanovuje důvodová zpráva takto: *„Musí se jednat o listinu, která byla jako veřejná listina vydána orgánem veřejné moci ve smluvním státě, povaha dané veřejné listiny se musí vztahovat k obsahu listiny a nikoliv např. pouze k podpisu na této listině a konečně veřejná listina musí být vykonatelná ve smluvním státě jejího původu.“*⁴² Oproti tomu soukromá listina, která nebyla vyhotovena úřadem nebo jinou k tomu právem státu původu zmocněnou osobou, nemá postavení veřejné listiny, a tudíž není v jiném státě než ve státě jejího původu vykonatelnou, a to i za předpokladu, že by byla podle právního řádu státu, v němž byla vyhotovena, vykonatelnou. Daný případ lze aplikovat na některé případy vyplývající z právních řádů některých skandinávských států, např. v Dánsku je soukromý dlužní úpis, je-li to v něm uvedeno, vykonatelný bez dalšího).⁴³

Nařízení Brusel I definovalo veřejné listiny konzistentně s judikaturou ESD. Ovšem pouze v případě, že listinu lze podřadit pod věcný rozsah působnosti nařízení. Vymezení veřejné listiny se tedy vztahuje mj. též na exekuční tituly sepsané francouzskými soudními vykonavateli („hussier“).

⁴¹ rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 17. června 1999, sp. zn. C-260/97 Unibank A/S vs. Flemming G. Christensen, body 5, 14

⁴² JENARD, Paul. MÖLLER, Gustav. *Zpráva k Luganské úmluvě* ze dne 16. září 1988, 90/C189/07, str. 80

⁴³ Vaške, Viktor. *Uznání a výkon cizích rozhodnutí v České republice*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. 477 s.

Veřejnou listinou ve smyslu nařízení Brusel I může být i dohoda o placení výživného, pokud byla uzavřena před správními orgány nebo je ověřená správním orgánem.⁴⁴

Nařízení Brusel IIa nepřichází s vlastní legální definicí veřejných listin, ačkoliv výslovně upravuje podmínky jejich uznání v členských státech.⁴⁵

Nařízení o EET používá shodně s nařízením Brusel I ve vztahu k veřejným listinám pojem „authentic instruments“, německá verze překladu pak „öffentliche Urkunde“, český překlad nařízení o EET však nekonzistentně užívá pojmu „úřední listiny“.⁴⁶ Obsahově však pojem úřední listiny dle nařízení o EET navazuje na předešlou komunitární právní úpravu.⁴⁷ Nejednotnost v překladech příslušných nařízení a směrnic lze spatřovat i v tom, že bez dalšího vysvětlení odlišností užívají české překlady komunitárních právních předpisů pojmy „veřejné listiny“, „úřední listiny“, „autorizovaný dokument“, přičemž z kontextu právních předpisů nevyplývá, že by se jednalo o rozdílné právní instituty.⁴⁸

Oblast působnosti nařízení Evropského parlamentu a Rady EU č. 2016/1191 se vztahuje na veřejné listiny vydávané orgány členského státu v souladu s jeho vnitrostátním právem, které mají být předloženy orgánům jiného členského státu a jejichž hlavním účelem je stvrzení právních skutečností, které nařízení zároveň demonstrativně vyjmenovává. Čl. 3 Nařízení dále definuje samotný pojem veřejné listiny, tj. listiny vydané orgánem nebo úředníkem s vazbou na soudy daného členského státu, včetně listin vydaných státním zástupcem, vyšším soudním úředníkem nebo soudním vykonavatelem, listiny vydané správními úřady, notářské listiny, úřední osvědčení, kterými jsou opatřeny listiny podepsané soukromými osobami, jako je úřední potvrzení o registraci listiny nebo potvrzení toho, že listina byla vydána určitého data, a úřední a notářské potvrzení pravosti podpisu, listiny vyhotovené zástupci nebo konzulárními úředníky členského státu v rámci výkonu jejich služebních povinností na území kteréhokoli státu, mají-li být tyto listiny předloženy na území jiného státu nebo diplomatickým zástupcům či konzulárním úředníkům jiného členského státu

⁴⁴ PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 170

⁴⁵ čl. 46 Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003, o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000

⁴⁶ čl. 4 bod 3 nařízení EP a Rady č. 805/2004, ze dne 21. dubna 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky (srov. verze v českém jazyce, verze v anglickém jazyce, verze v německém jazyce)

⁴⁷ čl. 4 bod 3 nařízení EP a Rady č. 805/2004, ze dne 21. dubna 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky

⁴⁸ JINDŘICH, Miloslav. *Veřejné listiny-stěžejní úloha notářství*. [online] epravo.cz, 1. dubna 2010 [cit. 3. března 2018] Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/verejne-listiny-stezejni-uloha-notarstvi-60963.html>>.

působícím na území třetího státu.⁴⁹ Lze tedy uzavřít, že k vymezení pojmu veřejné listiny v rámci komunitárního práva zásadním způsobem přispěla judikatura ESD (C-260/97 Unibank A/S vs. Flemming G. Christensen), kterou ESD stanovil základní kritéria pro posuzování cizozemských listin jako listin veřejných.

1.3 Soukromé listiny

Soukromými listinami jsou a contrario ostatní listinné důkazy, které nelze subsumovat pod definici veřejných listin. U těchto listin, kterými mohou být typicky např. smlouvy, dohody, kvitance, uznání dluhu, příp. směnky či šeky, rozeznáváme jejich pravost, přičemž důkazní břemeno ohledně pravosti takové listiny leží na tom účastníkovi, který ze skutečnosti v listině uvedené pro sebe vyvozuje příznivé právní důsledky.⁵⁰ Účastník stojící proti němu v kontradiktorním postavení může popřít jak pravost, tak pravdivost soukromé listiny, soud pak posoudí listinu v souladu se zásadou volného hodnocení důkazů.⁵¹ Zásada volného hodnocení důkazů se projevuje ve fázi, kdy soud přisuzuje důkazům hodnotu, tj. ve fázi hodnocení důkazů, která následuje po provedení důkazních prostředků. Spočívá v tom, že soudci nestanovuje, jakou váhu má jednotlivým konkrétním důkazům přiznat a pouze soudu ukládá, aby všechny důkazy hodnotil jednotlivě i ve vzájemné souvislosti podle jejich povahy.⁵²

Jak je již zmíněno výše, v případě popření veřejné listiny leží důkazní břemeno k prokázání nepravosti nebo nepravdivosti veřejné listiny na účastníkovi, který ji popřel. V případě soukromé listiny však postačí formální popření její správnosti druhým účastníkem, aby účastníkovi předkládajícímu soukromou listinu k prokázání skutečností vznikla důkazní povinnost a břemeno důkazní k prokázání pravosti a pravdivosti listiny.⁵³

V případě popření kvitance dlužníkem však nelze bez dalšího dovozovat vznik důkazní povinnosti a důkazního břemene ohledně pravdivosti kvitance tomu účastníkovi, který z existence v kvitanci uvedeného prohlášení věřitele o přijetí splnění vyvozuje pro sebe příznivé právní důsledky. Kvitance je tradičně pojímána jako důkazní prostředek, který umožňuje fungování tržního hospodářství a v případě, že by stačilo pouhé popření její pravdivosti

⁴⁹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU č. 2016/1191 ze dne 6. července 2016, o podpoře volného pohybu občanů zjednodušením požadavků na předkládání některých veřejných listin v Evropské unii a o změně nařízení (EU) č. 1024/2012, čl. 3

⁵⁰ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. října 2000, sp. zn. 22 Cdo 617/1999

⁵¹ WINTEROVÁ, Alena. MACKOVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní. První část- Řízení nalézací.* 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2014. 624 s.

⁵² SVOBODA, Karel. ŠÍNOVÁ, Renáta. HAMULÁKOVÁ, Klára a kol.: *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 35

⁵³ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.4.2009, sp.zn. 33 Cdo 472/2007

dlužníkem k tomu, aby byly devalvovány všechny její účinky, došlo by k významnému zásahu do právní jistoty v právních vztazích.⁵⁴

Oproti tomu v případě popření pravosti směnky žalovaným ve sporu o zaplacení vlastní směnky musí pravost směnky prokázat žalobce, který směnku předložil a který z ní vyvozuje svůj nárok.⁵⁵

⁵⁴ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. října 2000, sp. zn. 22 Cdo 2670/1998

⁵⁵ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. prosince 2009, sp. zn. 29 Cdo 3478/2007

2 Překládání cizí veřejné listiny v České republice

Obecně platí, že účinky veřejné listiny se vztahují pouze k území státu, který veřejnou listinu vydal. Z mezinárodního práva tak nevyplývá povinnost státu uznávat veřejnou listinu vydanou jiným státem.⁵⁶ V případě předkládání veřejných listin v jiném státě, než ve státě původu se aplikují pravidla pro ověření cizích veřejných listin a uznání jejich účinků na území jiného státu než státu původu.⁵⁷

Volný pohyb cizích veřejných listin bývá v první řadě zajištěn bilaterálními nebo multilaterálními mezinárodními smlouvami o právní pomoci uzavřenými mezi Českou republikou a státem původu cizí veřejné listiny. Jako příklad dvoustranné mezinárodní smlouvy týkající se osvobození od vyššího ověření může posloužit např. Smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Svazem sovětských socialistických republik o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních, která vstoupila v platnost 4. června 1983, která je nadále součástí právního řádu České republiky⁵⁸ a která upravuje postavení veřejných listin mezi Českou republikou a Kyrgyzstánem tak, že zcela vylučuje jakékoliv další ověření veřejných listin vyhotovených v jednom smluvním státě ve státě druhém.⁵⁹ Seznam států, s nimiž Česká republika uzavřela dvoustrannou smlouvu o právní pomoci týkající se osvobození od ověření listin, zveřejnilo Ministerstvo spravedlnosti na svém oficiálním serveru.⁶⁰ Mezinárodní smlouvy o právní pomoci však nejsou co do obsahu, rozsahu a dikce právní úpravy uniformní, právní závazky ČR vyplývající ze smluv se mohou mezi konkrétními státy lišit.

V případě, že záležitost není upravena bilaterální mezinárodní smlouvou, je vhodné zkoumat existenci multilaterální mezinárodní smlouvy o právní pomoci, která by modifikovala nebo vylučovala další ověření cizích veřejných listin mezi smluvními státy. Takovou vícestrannou mezinárodní smlouvou je např. níže rozebraná Haagská úmluva o

⁵⁶ JIRMANOVÁ, Miroslava. In PAUKNEROVÁ, Monika (ed). Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, str. 106.

⁵⁷ CHLEBCOVÁ, Radka. *Veřejná listina*. [online]. is.muni.cz, datum vydání neuvedeno [cit. 10. července 2018]. Dostupné na: <<https://is.muni.cz/elportal/estud/praf/js09/mps/web/pages/06.html>>

⁵⁸ Pro Českou republiku, která je nástupnickým státem po zaniklé České a Slovenské federativní republice, jsou mezinárodní smlouvy sjednané před jejím vznikem nadále závazné. zdroj: NEJEDLÝ, J. Ověřování listin ve vztahu k zahraničí. *Právní rádce*, č. 2, 1. ročník, s. 13.

⁵⁹ čl. 11 odst. 1, 2 vyhlášky ministra zahraničních věcí č. 95/1983 Sb., o Smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Svazem sovětských socialistických republik o právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁰ Některé z těchto států jsou členskými státy Evropské unie, a tudíž je při aplikaci ustanovení těchto smluv nutné brát v potaz i právní úpravu na úrovni práva Evropské unie. Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Ověřování listin pro účely jejich použití v cizině. [online]. portal.justice.cz, 30. srpna 2018 [cit. 10. září 2018]. Dostupné na: <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5815&d=9064>>

zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin nebo Haagská úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o vyživovací povinnosti z roku 1976.

Mezinárodní smlouvy uzavřené mezi Českou republikou a státy Evropských společenství před vstupem do ES musí nadále splňovat požadavky stanovené v čl. 307 Smlouvy o založení ES. Z toho vyplývá, že tyto smlouvy zůstávají nadále v platnosti, pokud jsou slučitelné se Smlouvou o založení ES.⁶¹

Mezinárodní smlouvy o právní pomoci upravující danou právní problematiku jsou publikovány ve Sbírce zákonů.⁶²

Právo EU v rámci zajištění volného pohybu osob upravuje tuto oblast vlastními právními předpisy, a proto je při zkoumání požadavku ověření cizí veřejné listiny nutno brát v potaz tyto právní předpisy, a zkoumat, zda se na daný případ vztahuje ustanovení přímo použitelného právního předpisu EU. Do oblasti justiční spolupráce v civilních věcech spadá např. nařízení Brusel I (čl. 56), nařízení Brusel IIa (čl. 52) a nařízení 2016/1191, které se však vztahuje pouze na některé taxativně vymezené veřejné listiny týkající se osobního stavu a dále veřejné listiny osvědčující, že daná osoba nemá záznam v Rejstříku trestů. Obecnou úpravu nakládání s veřejnými listinami dopadající na všechny veřejné listiny však právo EU prozatím neobsahuje.

Dle ZMPS má listina vydaná notářem nebo úřadem v cizině, která platí za veřejnou listinu v místě, kde byla vydána, stejnou důkazní moc jako veřejné listiny vydané v České republice, pokud je opatřena předepsaným ověřením.⁶³

Zvláštní situace nastává po předložení cizí veřejné listiny, kterou není možné opatřit předepsaným ověřením v souladu se mezinárodními zvyklostmi. Příslušný zastupitelský úřad České republiky může opatřit listinu doložkou o tom, že nemá důvodné pochybnosti o pravosti listiny, podpisu, úředního razítka na ní připojených.⁶⁴

Metodika zjišťování obsahu předepsaného ověření je nastíněna výše, ve zbylých případech je nutné listinu opatřit tzv. vyšším ověřením.

⁶¹ ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. 4. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 476 s.

⁶² NEJEDLÝ, J. *Ověřování listin ve vztahu k zahraničí*. *Právní rádce*, č. 2, 1. ročník, str. 13.

⁶³ § 12 z. č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁴ tamtéž ve spoj. s § 6 vyhlášky Ministerstva zahraničních věcí č. 187/2017 Sb., o provádění ověřovací činnosti zastupitelským úřadem a o podrobnějších podmínkách pro složení zkoušky k provádění ověřovací činnosti, ve znění pozdějších předpisů

2.1 Ověření vs. uznání cizí veřejné listiny

2.1.1 Obecně

Dle Haagské úmluvy se vyšším ověřením rozumí *pouze formální úkon, jímž diplomatictí nebo konzulární zástupci země, ve které má být listina předložena, potvrzují pravost podpisu, oprávněnost osoby listinu podepsat, a jestliže je to třeba, pravost pečeti nebo razítka, jimiž je opatřena.*⁶⁵

Uznání veřejné listiny spočívá v tom, že se jí v místě jejího předložení přiznávají tytéž právní účinky jako tuzemské veřejné listině. Veřejná listina vyvolává nebo deklaruje takové následky jako tuzemská veřejná listina.⁶⁶ Pojem uznání zahrnuje jak samotnou činnost zkoumání podmínek pro uznání veřejné listiny, tak zároveň v případě splnění těchto podmínek výsledek této činnosti. Obsahové a formální náležitosti veřejné listiny se posuzují podle práva státu jejich vydání.⁶⁷ Překážkou uznání veřejné listiny jiného státu může být jednak uplatnění výhrady veřejného pořádku, příp. rozpor s dobrými mravy.

2.1.2 Veřejný pořádek

Výhrada veřejného pořádku je považována za klasický institut mezinárodního práva soukromého, který je zakotven v právních rádech téměř všech států, jeho aplikaci předvídá i unijní právní úprava a některé mezinárodní smlouvy.

Jedná se o neurčitý právní pojem, jehož obsah se zabývá především nauka a ustálená soudní praxe. ÚS se k pojmu veřejného pořádku vyjádřil tak, že musí být interpretován restriktivně a ústavně-konformně, a to i v případě, kdy takový výklad pojmu znamená rozpor s právním řádem ČR.⁶⁸

Výhrada veřejného pořádku se prolíná českým ústavním pořádkem⁶⁹ jako mantinel rozsahu uplatňování některých základních práv a svobod a představuje tak jednu z podstatných náležitostí demokratického právního státu.⁷⁰ Jedná se o koncept hmotného veřejného pořádku, který umožňuje nevzít v potaz určitý právní poměr nebo odmítnout aplikaci cizí právní normy. Aplikace výhrady veřejného pořádku nezávisí na vůli orgánu,

⁶⁵ čl. 2 Haagské úmluvy o zrušení požadavku vyššího ověření veřejných listin

⁶⁶ KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA K. a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň-Brno: Aleš Čeněk-Doplněk, 2015. 430 s.

⁶⁷ JIRMANOVÁ, Miroslava. In PAUKNEROVÁ, Monika (ed). *Zákon o mezinárodním právu soukromém*. Komentář. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, str. 106.

⁶⁸ nález Ústavního soudu ze dne 6. prosince 2016, sp. zn. I. ÚS 3226/16, bod 56

⁶⁹ zejm. čl. 9 odst. 2 Ústavy, čl. 14, 16, 19, 20 Listiny základních práv a svobod

⁷⁰ PAUKNEROVÁ, M., ROZEHNALOVÁ, N., ZAVADILOVÁ M. a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 928 s.

který má aplikovat normu cizího právního řádu nebo uznat právní poměr vznikuvší podle cizího práva, nýbrž je dána ex offo⁷¹ a uplatní se v případech, kdy by aplikace právní normy cizího práva způsobila účinky, které jsou podle tuzemského právního řádu nesnesitelné. Nehodnotí se tak cizí právní norma jako taková, příp. cizí právní řád, jako celek, pozornost se zaměřuje pouze na účinky, jejichž působení v tuzemském právu zásadním způsobem narušuje hodnoty, na nichž je tuzemské právo založeno.⁷² Zajišťuje se tak zachování určitých společných hodnot právního řádu, základních zásad, na kterých spočívá, jakož i dobrých mravů.⁷³

Koncept výhrady veřejného pořádku dle tuzemské právní nauky se podobá pojetí tohoto institutu podle německého, rakouského i švýcarského práva.⁷⁴ Oberlandesgericht Frankfurt am Main kupříkladu dovodil, že nelze aplikovat cizí normu, jejíž účinky jsou pro německý právní řád nesnesitelné, a přiznání právních účinků např. dědickému listu, který rozsah dědického nároku určuje podle diskriminačního hlediska, tj. podle pohlaví či náboženského smýšlení, je s německým veřejným pořádkem ve zjevném rozporu.⁷⁵

Za zajímavé lze považovat dělení veřejného pořádku dle Funty, který rozeznává tzv. relativní výhradu veřejného pořádku a tzv. absolutní výhradu veřejného pořádku. V případě relativní výhrady veřejného pořádku sice není možné aplikovat cizí právní normu, ale přesto lze přiznat právní účinky cizím právním aktům vydaným veřejnými orgány jiného státu.⁷⁶

Pauknerová v komentáři k ZMPS uvádí, že důvodem pro uplatnění výhrady veřejného pořádku může být např. žádost o uznání osvojení dítěte na základě využití institutu náhradního mateřství stejnopohlavními páry, kdy k osvojení došlo v cizím státě na základě cizího práva, jež osvojení stejnopohlavními páry umožňuje. V takovém případě by se podle ní mohlo jednat o obcházení zákona, přičemž uznání právních účinků takového aktu by podle ní mohlo být rozporné s tuzemským veřejným pořádkem.⁷⁷ K podobné situaci⁷⁸ se později v

⁷¹ ROZEHNALOVÁ, N. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. 272 s.

⁷² PARRA-ARANGUREN, G. *General Course of Private International Law. Recueil des cours. Collected Courses of the Hague Academy of International Law*. Vol. 210. Dordrecht-Boston- London: Martinus Nijhoff Publisher, 1989, 89 s.

⁷³ důvodová zpráva k z. č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁴ BĚLOHLÁVEK, A. J. Výhrada veřejného pořádku hmotněprávního a procesního ve vztazích s mezinárodním prvkem. *Právník*. 2006, č. 11, s. 1275-1276.

⁷⁵ rozsudek Oberlandesgericht Frankfurt am Main ze dne 10. května 2010, sp. zn. 20 W 3/10, 20 W 4/10

⁷⁶ FUNTA, R. *Vybrané otázky mezinárodního práva veřejného a soukromého*. Brno: Tribun EU s.r.o., 1. vydání, 2014. s. 274.

⁷⁷ PAUKNEROVÁ, M., ROZEHNALOVÁ, N., ZAVADILOVÁ M. a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 928 s.

⁷⁸ Stejnopohlavní pár českých občanů trvale žijící v České republice využil možnosti náhradního mateřství a v souladu se smlouvou upravující náhradní mateřství uzavřenou v USA podle právního řádu USA a následně si osvojil dítě narozené z náhradní matky v USA. Tyto skutečnosti nastaly v USA a řídily se právním řádem USA.

nálezu I. ÚS 3226/16 Ústavní soud ČR tak, že zjevný rozpor s veřejným pořádkem ČR nelze dovozovat pouze z toho, že právní řád České republiky nepředvídá rodičovství dvou osob stejného pohlaví, neboť připouští stejnopohlavní rodičovství alespoň v případě operativní změny pohlaví jednoho z rodičů, a tudíž u stejnopohlavních rodičů (ač taková situace nastala na základě jiných skutečností) nelze hovořit o zjevném rozporu s veřejným pořádkem v takové intenzitě, která by opravňovala k uplatnění této výhrady.⁷⁹ Lze tedy uzavřít, že výhradu veřejného pořádku aplikujeme pouze v situacích, ve kterých rozpor s veřejným pořádkem dosahuje takové intenzity, že právní účinky jím vyvolané jsou v české jurisdikci zcela nepřipustné.

V některých pramenech práva EU nalezneme zmínky o tzv. evropském veřejném pořádku. Navzdory tomu, že s tento institut zmiňuje již průvodní zpráva k Římské úmluvě z r. 1980⁸⁰ a že ESLP označuje Evropskou úmluvu o lidských právech za ustavující nástroj evropského veřejného pořádku.⁸¹

2.2 Vyšší ověření

Vyšší ověření veřejných listin neboli superlegalizace se použije v případě, kdy je nezbytné použít veřejnou listinu v přeshraničním právním styku, a to na území státu, který není členským státem EU, ani smluvní stranou Haagské úmluvy o zrušení požadavku vyššího ověření zahraničních veřejných listin, ani mezi státem původu veřejné listiny a státem, v němž je veřejná listina překládána, neexistuje dvoustranná, resp. vícestranná smlouva o právní pomoci zjednodušující nebo odstraňující požadavek ověření cizí veřejné listiny, a stát pro vlastní účely požaduje ověření, že cizozemská listina byla skutečně vydána orgánem veřejné moci jiného státu. Jedná se však o právo, nikoliv povinnost, státu požadovat toto ověření a stát toto právo na základě vlastního uvážení uplatní či neuplatní.⁸² Aby za takových okolností veřejná listina po jejím předložení v České republice bylo přiznáno postavení platné veřejné listiny, kterým disponuje tuzemská veřejná listina, musí být cizí veřejná listina opatřena předepsanými ověřeními.⁸³

Rodiče následně žádali o uznání rodného listu dítěte v České republice, aby jako jeho zákonní zástupci mohli požádat o udělení občanství dítěti.

⁷⁹ náleží Ústavního soudu ze dne 6. prosince 2016, sp. zn. I. ÚS 3226/16, bod 57-58

⁸⁰ GIULIANO, Mario. LAGARDE, Paul. Průvodní zpráva k Římské úmluvě z r. 1980, s. 38

⁸¹ rozsudek ESLP ze dne 23. března 1995, sp. zn. 15318/89, Loizidou v. Turkey, bod 75

⁸² BÁRTA, J. K povaze veřejných listin a uznání cizozemských listin za listiny veřejné v českém právu. *Právní rozhledy*, č. 2, 1. ročník, str. 44.

⁸³ NEJEDLÝ, J. Ověřování listin ve vztahu k zahraničí. *Právní rádce*, č. 2, 1. ročník, str. 12.

K tomu je však nutné podotknout, že zejména vzhledem k počtu států již přistoupičších k Haagské úmluvě⁸⁴ je praktické použití superlegalizace spíše marginální záležitostí. Použije se jí např. v případě předkládání veřejných listin, jejichž státem původu je stát Burundi, v České republice (platí i obráceně), neboť Česká republika dne 13. února 2015 vnesla námitku proti přistoupení státu Burundi k Haagské úmluvě.⁸⁵

Při provedení superlegalizace opatří zastupitelský úřad ČR v zahraničí cizozemskou veřejnou listinu tzv. legalizační doložkou, která potvrzuje, že listina byla vystavena či ověřena oprávněnou osobou, případně příslušným úřadem. Toto tzv. vyšší ověření veřejné listiny osvědčuje pravost podpisů a otisků úředních razítek a totožnosti pečeti na této listině.⁸⁶ Haagská úmluva však současně s tím předpokládá osvědčení pravomoci podepsaného.⁸⁷

Vyšší ověření nemůže být za žádných okolností připojeno na prostou kopii listiny.⁸⁸ Před vyšším ověřením je nezbytné nechat úředně ověřit shodu kopie s danou veřejnou listinou (např. notářem⁸⁹) a teprve poté úředně ověřenou shodnou kopii veřejné listiny superlegalizovat.

Superlegalizace je procedurálně nejsložitější a z hlediska žadatele je také nejdéle trvajícím procesem ověřování veřejných listin.

Zásadně se jedná o třístupňový systém ověřování, přičemž v prvním stupni opatří listinu vyšším ověřením Ministerstvo spravedlnosti ČR, v druhém stupni připojí své vyšší ověření Ministerstvo zahraničních věcí, ČR konzulární odbor (referát legalizace), ve třetím stupni ověří listinu zastupitelský úřad cizího státu, v němž má být listina použita, vykonávající svou působnost pro ČR.⁹⁰ Poměrně složitá systematika vyššího ověřování listin má své opodstatnění, ověření pouze zastupitelským úřadem ČR není možné, neboť pravomoc zastupitelských úřadů je omezena na ověření razítka a podpisu zpravidla jednoho úřadu, a to Ministerstva

⁸⁴ HCCH. 01: *Statute of the Hague Conference on Private International Law*. [online]. hcch.net, 19. října 2016 [cit. 10. října 2018]. Dostupné na: <hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/>

⁸⁵ ČESKO. MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ. *Ověřování českých veřejných listin pro jejich použití v cizině*. [online]. mzv.cz, 4. září 2015 [cit. 12. července 2018] Dostupné na: <https://www.mzv.cz/public/73/e/20/1748782_1430488_OVEROVANI_CESKYCH_VEREJNYCH_LISTIN_PRO_JEJICH_POUZITI_V_CIZINE.pdf>

⁸⁶ ČESKO. MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ. *Superlegalizace, vyšší ověření, uznání cizích veřejných listin*. [online]. mzv.cz, 22. května 2017 [cit. 12. července 2018] Dostupné na: <https://www.mzv.cz/jnp/cz/cestujeme/jak_resit_situace_v_zahranici/superlegalizace_vyssi_overeni_uznavani.html>

⁸⁷ čl. 2 Haagské úmluvy o zrušení požadavku vyššího ověřování veřejných listin

⁸⁸ KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA K. a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň-Brno: Aleš Čeněk - Doplněk, 2015. 430 s.

⁸⁹ § 73 z. č. 358/1992 Sb., notářský řád, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁰ ČESKO. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Ověřování českých veřejných listin pro použití v cizině na Ministerstvu spravedlnosti*. [online]. msmt.cz, 2. června 2016 [cit. 10. července 2018]. Dostupné na: <msmt.cz/file/39419_1_1/>

zahraničních věcí ČR. Může však nastat situace, že Ministerstvo zahraničí neviduje podpisové vzory všech notářů, příp. jiných orgánů veřejné moci, činných v ČR. V takovém případě Ministerstvo zahraničí nemá pravomoc k legalizaci podpisu nebo razítka na listině a proces ověřování se může prodloužit o další mezičlánky.⁹¹

K listinám předloženým k vyššímu ověření musí být připojen jejich překlad v českém jazyce, který vyhotovil tlumočník zapsaný v seznamu soudních tlumočníků.⁹²

Mezi smluvními státy podléhají zvláštnímu režimu listiny vydané diplomatickými zástupci a konzulárními úředníky v rámci jejich úředního pověření, pokud k jejich předložení dojde na území jiného smluvního státu, neboť tyto listiny jsou od vyššího ověření osvobozeny.⁹³

V čl. 3 ve spojení s čl. 5 písm. f) Vídeňské úmluvy o konzulárních stycích je pak zakotveno, že konzulární funkce vykonávají konzulární úřady, přičemž do těchto funkcí spadá provádění funkce notáře, civilního matrikáře a obdobných funkcí administrativní povahy, pokud to není v rozporu s právní úpravou přijímajícího státu.⁹⁴

2.2.1 Doložka zastupitelského úřadu

Možnost použití tohoto institutu zakotveného v ZMPS⁹⁵ závisí na splnění zákonem předpokládaných podmínek, tzn. listinu vydanou v cizině není možné opatřit předepsaným ověřením a příslušný zastupitelský úřad České republiky zároveň nemá pochybnosti o pravosti této listiny. Doložka zastupitelského úřadu zakládá vyvratitelnou domněnku, že požadavek předepsaného ověření byl splněn.⁹⁶

2.3 Ověření apostilní doložkou dle Haagské úmluvy

Výše nastíněný koncept ověřování listin formou superlegalizace vyžaduje absolvování poměrně složitého procesu, který je pro účastníky nákladný a časově zdlouhavý. Z tohoto důvodu státy hledaly způsob, který by na jednu stranu dostal potřebám účastníků a celý proces dostatečně zjednodušil, nicméně s ohledem na postavení veřejných listin a jejich

⁹¹ VOŠTOVÁ, Lucie. Nad problematikou ověřování veřejných listin ve vztahu k zahraničí. *AD NOTAM*, č. 6, 9. ročník, str. 122-125

⁹² NEJEDLÝ, J. Ověřování listin ve vztahu k zahraničí. *Právní rádce*, č. 2, 1. ročník, str. 12.

⁹³ čl. 3 Evropské úmluvy o zrušení ověřování listin vyhotovených diplomatickými zástupci nebo konzulárními úředníky

⁹⁴ čl. 3 a čl. 5 písm. f) Vídeňské úmluvy o konzulárních stycích

⁹⁵ § 12 odst. 2 z. č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁶ BŘÍZA P., BŘICHÁČEK, T., FIŠEROVÁ, Z. a kol. Zákon o mezinárodním právu soukromém. *Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 767 s.

důkazní hodnotu bylo nezbytné zajistit ochranu proti pohybu padělaných veřejných listin napříč státy.

Haagskou úmluvu o zrušení požadavku vyššího ověření veřejných listin přijatou dne 5. října 1961 na devátém zasedání Haagské konference mezinárodního práva soukromého, která byla publikována sdělením Ministerstva zahraničních věcí č. 45/1999 Sb., vstoupila v platnost 5. března 1999. Vzhledem k počtu smluvních států ji lze právem považovat za přelomový dokument v oblasti ověřování cizích veřejných listin.⁹⁷

Haagská úmluva je multilaterální úmluvou, jejímž stěžejním účelem je usnadnění volného pohybu cizích veřejných listin mezi smluvními státy, a to zrušením výše popsaného třístupňového diplomatického, resp. konzulárního ověření veřejných listin, a jeho nahrazením připojenou ověřovací doložkou, tzv. apostilou, kterou vystaví příslušný úřad státu, v němž byla veřejná listina vystavena. Listina tedy nemusí být ověřena zastupitelským úřadem ČR v zahraničí, konečné ověření se provádí ve státě původu listiny.⁹⁸ Základní ideou prolínající se Haagskou úmluvou je zjednodušení tehdejší praxe mezi smluvními státy. Pro případ, že mezi některými smluvními státy existuje jiná již zavedená praxe předkládání cizích veřejných listin, která formální úkony ověřování ani připojování apostily nevyžaduje, se Haagská úmluva nepoužije.⁹⁹

Haagská úmluva stanovuje, které listiny lze rozumět pod pojmem veřejné listiny, a tedy: veřejné listiny vydané soudním orgánem státu, včetně listin vydaných státním zástupcem, vyšším soudním úředníkem a soudním vykonavatelem, listiny vydané správními úřady, notářské listiny a úřední potvrzení, kterými jsou opatřeny listiny podepsané soukromou osobou (zejm. úřední a notářské potvrzení pravosti podpisu), přičemž na listiny vydané diplomatickými a konzulárními zástupci a na správní listiny týkající se přímo obchodních a

⁹⁷ Ke dni 10. září 2018 čítá 116 států. Mezi smluvní státy patří: Albánie, Andorra, Antigua a Barbuda, Argentina, Arménie, Austrálie, Rakousko, Ázerbajdžán, Bahamy, Bahrajn, Barbados, Bělorusko, Belgie, Belize, Bolívie, Bosna a Hercegovina, Botswana, Brazílie, Brunej Darussalam, Bulharsko, Burundi, Kapverdy, Chile, Čínská lidová republika, Kolumbie, Malta, Marshallovy ostrovy, Mauritius, Mexiko, Monako, Mongolsko, Montenegro, Maroko, Namíbie, Nizozemsko, Nový Zéland, Nikaragua, Niue, Norsko, Omán, Panama, Paraguay, Peru, Polsko, Portugalsko, Moldavská republika, Rumunsko, Ruská federace, Svatý Kryštof a Nevis, Svatá Lucie, Svatý Vincenc a Grenadiny, Samoa, San Marino, Svatý Tomáš a Princův ostrov, Srbsko, Seychely, Slovensko, Slovinsko, Jihoafrická republika, Španělsko, Surinam, Švédsko, Švýcarsko, Tádžikistán, Tonga, Trinidad a Tobago, Tunisko, Turecko, Ukrajina, Spojené království Velké Británie a Severního Irska, Spojené státy americké, Uruguay, Uzbekistán, Vanuatu, Venezuela.

⁹⁸ Redakce (kp). *Superlegalizace, vyšší ověření, uznávání cizích veřejných listin*. [online]. epravo.cz, 11. října 2004 [cit. 8. července 2018]. Dostupné na: <epravo.cz/top/clanky/superlegalizace-vyssi-overeni-uznavani-cizich-verejnych-listin-28521.html?mail>

⁹⁹ čl. 3 odst. 2 ve spoj. s čl. 8 Haagské úmluvy o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin

celních transakcí se Úmluva výslovně nevztahuje.¹⁰⁰ Dále se nepoužije na notářsky ověřené kopie nebo opisy veřejných listin, které musí lze opatřit pouze vyšším ověřením.

Apostilní doložka je konečným ověřením, tzn. k následnému předložení veřejné listiny v jiném smluvním státě, než ve státě vydání tak není nutné následné ověřením pravosti podpisu a razítka na apostilní doložce.

V České republice zajišťují výkon ověřovací agendy dva správní úřady oprávněné vydávat apostilní doložku, a to Ministerstvo spravedlnosti (listiny vydané justičními orgány, listiny vydané nebo ověřené notáři, které byla vyhotoveny v ČR a které mají být použity v zahraničí) a dále konzulární odbor Ministerstva zahraničních věcí (listiny vydané státními orgány nebo jinými orgány).¹⁰¹

2.4 Režim unijního práva

2.4.1 Nařízení o veřejných listinách

Dne 6. července 2016 přijal Evropský Parlament a Rada (EU) nařízení č. 2016/1191, o podpoře volného pohybu občanů zjednodušením požadavků na předkládání některých veřejných listin v Evropské unii a o změně nařízení EU č. 1024/2012, které bylo vyhlášeno dne 27. července téhož roku v Úředním věstníku EU.

Přestože je nařízení nadáno přímou účinností, k zajištění funkčnosti mechanismů předpokládá určitou míru organizačně-technických změn a přizpůsobení právních řádů jednotlivých států. S ohledem na účel a rozsah této diplomové práce lze však rozbor organizačně-technických změn v návaznosti na účinnost nařízení považovat za nadbytečné.

Přijetí nařízení sleduje rozvoj prostoru, bezpečnosti a práva bez vnitřních hranic a další prohloubení práva na volný pohyb osob v tomto prostoru usnadněním předkládání veřejných listin v jiném členském státě než ve státě původu listiny, zejm. odstraněním požadavku poskytnout ověřené kopie listin a jejich překlady.¹⁰²

Neposkytuje však komplexní úpravu uznávání všech veřejných listin napříč členskými státy, nýbrž vymezuje svou působnost na veřejné listiny osvědčující následující skutečnosti: narození, skutečnost, že je osoba naživu, úmrtí osoby, jméno, způsobilost uzavřít manželství, rodinný stav, manželství, rozluky, rozvod, prohlášení manželství za neplatné, registrované

¹⁰⁰ čl. 1 Haagské úmluvy o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin

¹⁰¹ VOŠTOVÁ, Lucie. Nad problematikou ověřování veřejných listin ve vztahu k zahraničí. *AD NOTAM*, č. 6, 9. ročník, str. 122-125

¹⁰² Odůvodnění rady: Postoj Rady EU v prvním čtení č. 7/2016 k přijetí nařízení Evropského Parlamentu a Rady o podpoře volného pohybu občanů zjednodušením požadavků na předkládání některých veřejných listin v Evropské unii a o změně nařízení (EU) č. 1024/2012, Úřední věstník EU ze dne 11. května 2016, 2016/C 168/02

partnerství, způsobilost uzavřít registrované partnerství, zrušení registrovaného partnerství, rodičovství, osvojení, bydliště, pobyt, státní příslušnost a také osvědčení o tom, že osoba nemá záznam v Rejstříku trestů.¹⁰³

Základní změny právní úpravy spočívají ve zrušení všech požadavků na ověření veřejných listin spadajících do působnosti nařízení, tzn. po nabytí účinnosti nařízení budou veřejné listiny předkládány mezi členskými státy bez nutnosti jejich opatření apostilou, a dále v zavedení vícejazyčných standardních formulářů u nejčastěji používaných druhů veřejných listin, což má přispět k minimalizaci potřeby přikládat také ověřené překlady VL.

V souladu se zásadou vzájemné důvěry mezi členskými státy nařízení osvobozuje určité veřejné listiny od legalizace a jiných podobných formalit a zavádí tak systém přímého uznávání v něm vymezených veřejných listin vydaných v jednom členském státě v jiném členském státě. Na rozdíl od právní úpravy vyžadující opatření veřejné listiny vyšším ověřením, příp. apostilní doložkou, na základě které musí být k veřejné listině přiložen její ověřený překlad vyhotovený tlumočnickem zapsaným v Seznamu tlumočnicků. Za účelem odstranění z toho vyvstávajících potíží s překlady veřejných listin zavádí vícejazyčné standardní formuláře. Vícejazyčné standardní formuláře se vydávají pouze na žádost fyzické osoby a v souladu s tímto nařízením, používají se pouze přiložené k veřejné listině a samostatně nemají žádné právní účinky. Nenahrazují tak ani výpisy z matriky, opisy z matričních záznamů, vícejazyčné a kódované výpisy z matričních záznamů a vícejazyčná a kódovaná osvědčení o osobním stavu. Fungují pouze akcesoricky ve vztahu k vlastní veřejné listině, jejich jediným účelem je překonání jazykové bariéry mezi jednotlivými členskými státy.¹⁰⁴

Nově se tak stanovují požadavky na předkládání ověřených překladů veřejných listin. Ověřený překlad se nevyžaduje v případě překládání veřejné listiny, která je vydána v úředním jazyce členského státu, příp. v jednom z úředních jazyků členského státu, příp. v úředním jazyce, který se týká místa, kde je listina předkládána, příp. v jazyce, který členský stát výslovně přijal.¹⁰⁵

Režim automatického uznávání cizích veřejných listin spadajících do působnosti nařízení 2016/1191, založený na vysoké míře důvěry mezi členskými státy, by bez současného zavedení dalšího opatření poskytoval široký prostor pro padělání a podvody s veřejnými listinami. Za účelem ochrany proti padělání a podvodům s veřejnými listinami

¹⁰³ čl. 2 odst. 1 Nařízení (EU) č. 2016/1191

¹⁰⁴ čl. 8 odst. 1 písm. a) Nařízení (EU) č. 2016/1191

¹⁰⁵ čl. 6 odst. 1 písm. a) Nařízení (EU) č. 2016/1191

dané nařízení zavádí pro případ, že vyvstanou pochybnosti o pravosti veřejné listiny ve členském státě, ve kterém je cizí VL předkládána, zvláštní mechanismus spolupráce mezi orgány veřejné moci za účelem dostatečné ochrany před rizikem podvodu. V situaci, kdy u orgánu veřejné moci vyvstanou pochybnosti o pravosti předložené cizí VL, přičemž není schopen tuto situaci samostatně vyřešit, má právo požádat orgán veřejné moci ve státě vydání dané VL, aby poskytl dostatečné informace týkající se pravosti listiny.¹⁰⁶

2. 5 Vnitrostátní režim

Následující podkapitola je věnována postavení cizí veřejné listiny při procesu dokazování skutečností, které jsou v ní osvědčeny, a to v případě, že mezi státy neexistuje právní úprava, na jejímž základě je možné právní účinky veřejné listiny uznat. Jedná se o případy, kdy právní účinky dané listiny nejsou uznány na základě mezinárodní smlouvy, či práva EU, které uznání takové listiny předpokládá.

Tato podkapitola obsahuje komparaci procesního postupu při dokazování cizí veřejnou listinou v situaci, kdy její účinky nejsou uznány, podle jednotlivých režimů.

V případě, že, jak je nastíněno výše, neexistuje právní úprava předkládání cizích veřejných listin dopadající na konkrétní situaci, na základě které by bylo možné účinky cizí veřejné listiny uznat, postupuje se podle vnitrostátní právní úpravy. V této situaci je dána působnost ZMPS, který stanoví, že *„Listina vydaná soudem, notářem nebo úřadem v cizině, která platí v místě, kde byla vydána, za listinu veřejnou nebo veřejná listina vydaná diplomatickým zástupcem nebo konzulárním úředníkem působícím v České republice, má důkazní moc veřejné listiny také v České republice, jestliže je opatřena předepsaným ověřením.“*¹⁰⁷

Veřejná listina je v případě splnění podmínek považována za platnou, což má vliv na její postavení při procesu dokazování skutečností v ní osvědčených, což je ovšem nutno odlišovat od právních účinků, které automaticky vyvolává veřejná listina vydaná orgánem veřejné moci v ČR. Cizí veřejná listina za této situace může, avšak v některých případech nemusí vyvolávat tytéž právní účinky jako ve státě jejího vydání. V případě, že cizí veřejná listina není uznána, nevyvolává v jiném státě než ve státě původu hmotněprávní účinky, které vyvolává ve státě svého původu. Cizí veřejné listině však nemusí být přiznána ani důkazní moc veřejné listiny, neboť právní řád ČR předkládanou cizí veřejnou listinu mezi veřejné

¹⁰⁶ čl. 13 a násl. Nařízení (EU) č. 2016/1191

¹⁰⁷ § 12 odst. 1 z. č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů

listiny neřadí.¹⁰⁸ Může se jednat např. o situaci, kdy stát původu osoby mající v úmyslu uzavřít manželství v ČR nevydává doklad osvědčující způsobilost uzavřít manželství, přičemž právní řád ČR předložení takového dokladu při uzavření manželství předpokládá.¹⁰⁹

Zároveň stanoví podmínky pro opatření listiny doložkou o tom, že zastupitelský úřad nemá pochybnosti o pravosti dané listiny. Tento instrument je možné použít pouze v případě, že jsou kumulativně splněny podmínky, a to nemožnost opatřit ověření dané listiny předepsaným způsobem a zároveň absence pochybností zastupitelského úřadu o pravosti této listiny.¹¹⁰

V případě předkládání veřejné listiny v jiném státě než ve státě původu je, jak bylo výše specifikováno, nezbytné nejprve zjišťovat existenci mezinárodních závazků týkajících se právní pomoci mezi státy, tedy zejména mezinárodních smluv. V případě předkládání veřejné listiny osvědčující osobní stav osoby nedojde automaticky k uznání právních účinků, které tato veřejná listina vyvolává ve státě původu. V případě listin, které nejsou osvobozeny od předepsaných ověření, bude nezbytné takovou listinu takovým předepsaným opatřením ověřit, jehož požadavky vyplývají z mezinárodního práva.

Listina opatřená předepsanými ověřeními a zároveň splňující požadavky legální definice stanovené § 12 ZMPS má v České republice důkazní moc veřejné listiny.

Účinné jsou však pouze v případě, že podle příslušného cizího orgánu veřejné moci nabyly právní moci a zároveň byly uznány českými orgány veřejné moci.

Veřejná listina dokazuje pravdivost toho, co je v ní osvědčeno, pokud není prokázán opak. Na základě toho se sice pravdivost listiny předpokládá, nicméně i přesto může být její pravdivost hodnocena a důkaz o tom, že obsah takové listiny neodpovídá skutečnosti, je připuštěn.¹¹¹ Z uvedeného vyplývá, že veřejná listina zakládá erga omnes plný důkaz o původu listiny, době jejího pořízení a skutečnostech, které jsou v ní osvědčeny. Zakládá tak vyvratitelnou právní domněnku pravosti a pravdivosti této listiny, což znamená, že na druhé straně zároveň připouští důkaz opaku.¹¹²

¹⁰⁸ HRNČIŘÍKOVÁ, M. RYŠAVÝ, L. *Mezinárodní právo soukromé. Procesní otázky*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. 250 s.

¹⁰⁹ § 664 odst. 1 z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁰ § 12 odst. 2 z. č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů

¹¹¹ rozsudek Nejvyššího soudu v České republice ze dne 17. 7. 2003, sp. zn. 28 Cdo 1391/2002

¹¹² ZUKLÍNOVÁ, Michaela. Soukromá a veřejná listina. [online], *pravni prostor.cz*, 31. srpna 2015 [cit. 27. února 2018], Dostupné na: <<https://www.pravni prostor.cz/clanky/rekodifikace/komentar-k-noz-soukroma-listina-a-verejna-listina>>

3 Veřejné listiny osvědčující osobní stav

Tato kapitola pojednává o uznávání právních účinků spojených s předkládáním veřejných listin osvědčujících osobní stav v rámci EU. Zaměřuje však svou pozornost, jak je již patrné z názvu této práce, výhradně na veřejné listiny, které nejsou soudním rozhodnutím.

Kapitola je rozdělena do podkapitol podle jednotlivých údajů týkajících se osobního stavu, přičemž si klade za cíl pomocí příkladů poukázat na materiální rozpory mezi právními řády jednotlivých členských států, které brání volnému pohybu veřejných listin osvědčujících osobní stav tím, že navzdory formálnímu přijetí listiny za veřejnou listinu nemohou z důvodů tkvících v jejich právních řádech uznat právní účinky, za jejich účelem byly tyto listiny ve státě původu vystaveny.

3.1 Definice osobního stavu

Osobní stav osoby zahrnuje jméno, příjmení, pseudonym, pohlaví, údaje o narození, údaje o úmrtí, rodné číslo, údaje o rodinném stavu, státní příslušnost, obvyklý pobyt, zákaz pobytu, osvojení, určení mateřství a otcovství, údaje o zbavení nebo omezení svéprávnosti.

Dle doktrinárního pojetí tak lze shrnout osobní stav jako soubor znaků, které danou osobu ve společnosti individualizují, a právní vztahy osoby, které s těmito znaky souvisejí. Jedná se především o to, že práva spojená s osobním stavem náleží každému člověku, jsou nepromlčitelná, absolutně nezczitelná, bez ohledu na to, po jak dlouhou dobu je osoba neuplatňuje. Stejně tak je nelze vydržet, a to bez ohledu na dobu držby takového práva.¹¹³

Zelená kniha označuje jako doklady osvědčující osobní stav „*písemnosti, které vystavuje veřejný orgán u příležitosti životních událostí každého občana jako je narození, stanovení rodičovských vztahů, osvojení, sňatek, uznání otcovství, úmrtí osoby, ale též určení či změna jména (např. v případě sňatku, rozvodu, uzavření registrovaného partnerství, uznání, změny pohlaví, osvojení)*“.¹¹⁴

Matefi odkazuje na rumunskou právní doktrínu, ze které dovozuje, že dokumenty osvědčující osobní stav v souladu s právem stanovenými podmínkami uznávají právní jednání (legal act) a právní skutečnosti (legal fact), které vytvářejí osobní stav osoby, zejm. se jedná o rodný list, oddací list a úmrtní list. Povaha dokumentů osvědčujících osobní stav osoby je smíšeného charakteru na pomezí občanského práva a správního práva, přičemž z pohledu

¹¹³ MATEFI, Roxana and coll. The inconsistency between civil status and civil registry documents. *Bulletin of Transylvania University of Brasov*, Series VII: Social Sciences, Law. Vol. 9, no. 2, 2016, s. 171

¹¹⁴ Evropská Komise. Zelená kniha: *Méně správních úkonů pro občany: Podpora volného pohybu veřejných listin a uznávání účinků dokladů osvědčujících osobní stav*, KOM (2010) 747 v konečném znění, bod 2 (Background).

správního práva „*the civil status document is an act that provides proof (instrumentum probationis) of the administrative act (negotium iuris), which is the registration in the civil status registries.*” Případy rozporu mezi právně deklarovaným osobním stavem a skutečným stavem lze napravit výhradně činností státu.¹¹⁵

Otázku uznání osobního stavu osoby lze rozdělit do dvou podoblastí, instrumentum a negotium, tedy zaprvé umožnit osobě vznést důkaz osvědčující její osobní stav, a dále vzít v potaz okolnosti, které jsou do této listiny zaneseny.¹¹⁶

3.2 Střet právních řádů

Navzdory tomu, že EU dlouhodobě vyvíjí snahu překonat obtíže spojené s uznáváním osobního stavu osob, jedná zároveň souladně s níže nastíněnou judikaturou ESLP a úpravu některých právních poměrů osob vyplývajících z rodinného práva ponechává k volné míře uvážení jednotlivým státům.

Rozdíly ohledně právní úpravy osobního stavu jednotlivých členských států se v některých případech významně liší a právní řády dostávají do kolize při uznávání jejich účinků v případě situací s přeshraničním prvkem.

Uznávání účinků vyplývajících z osobního stavu, který je dokazován cizími veřejnými listinami osvědčujícími osobní stav, lze rozdělit do dvou rovin. V první rovině se jedná o to, zda bude právní postavení určené dokladem osvědčujícím osobní stav v jednom členském státě uznáno v jiném členské státě. Ve druhé fázi záleží poté na tom, zda určené právní poměry mohou mít v jiném členském státě právní účinky, které vycházejí z takto určeného osobního stavu, v soukromoprávní rovině, zejm. občanskoprávní.

Institut hraničního určovatele, který slouží k určení rozhodného práva v situaci s mezinárodním prvkem, si však každý členský stát upravuje ve svém mezinárodním právu soukromém. Jak je dále patrné z podkapitol 3. 2. 1 až 3. 2. 4 rozhodné právo se v úpravě osobního stavu mezi členskými státy z kulturních a jiných důvodů vykazuje zásadní rozdíly, a proto právní důsledky situace vzniklé v jednom členském státě nepodléhají automatickému uznání právních účinků vyplývajících ve státě, v němž tato situace vznikla.

Navzdory tomu, že jedním z patrných řešení by bylo přiblížení právních řádů členských států v oblasti rodinného práva z hlediska hmotněprávního, EU nemá záměr k

¹¹⁵ MATEFI, Roxana and coll. The inconsistency between civil status and civil registry documents. *Bulletin of Transylvania University of Brasov*, Series VII: Social Sciences, Law. Vol. 9, no. 2, 2016, s. 173

¹¹⁶ LAGARDE, Paul. The movement of civil-status records in Europe, and the European Commission's proposal of 24 April 2013. *Yearbook of private international Law*. Vol. XV, 2013/2014. Swiss Institute of Comparative Law.

vytvoření evropské hmotněprávní úpravy týkající se záležitostí souvisejících s osobním stavem, neboť jí není na základě SFEU dána pravomoc tak učinit.

Z možných variant, kterými bylo buď pomoci orgánům veřejné moci s praktickým řešením ad hoc situací, automatického uznávání a uznávání založeného na harmonizaci kolizních norem se EU, respektujíc zásadu vzájemné důvěry, vydala cestou automatického uznávání právních účinků právní situace, která vznikla v jiném členském státě.¹¹⁷ Je však zřejmé, že tento způsob naráží na problémy vyplývající z toho, že hmotné právo jednotlivých států je v úpravě některých institutů rodinného práva natolik odlišné, že automatické plné uznání právních účinků osobního stavu by bylo v rozporu s veřejným pořádkem právního řádu daného členského státu, a tak právní jistoty občanů při využívání práva volného pohybu pouhým zavedením tohoto režimu nebylo dosaženo.

SFEU nedává EU pravomoc zasahovat do hmotněprávní úpravy rodinných záležitostí v členských státech. Jednotné legální definice rodinně-právních institutů, které by byly závazné pro všechny členské státy, v právu EU neexistují, ačkoliv prakticky vzato se jeví být potřebnými za účelem zjednodušení plnění závazků vyplývajících státům z práva EU, zejm. práva na volný pohyb občanů.

Potřebu jednotného autonomního výkladu některých rodinně-právních pojmů v rámci EU vyzdvihl i Wathélet,¹¹⁸ když se vyjádřil k obsahu pojmu „spouse“ tak, že zahrnuje také manžely nebo manželky v rámci stejnopohlavních párů. K tomu dodává, že úprava podmínek uzavření manželství je v diskreci každého státu a že tedy každý stát může rozhodnout, zda povolí manželství pouze mezi osobami rozdílného pohlaví, resp. povolí manželství mezi dvěma osobami nezávisle na jejich pohlaví. Rozlišuje tak mezi právem každého členského státu rozhodnout si, co je v souladu s jeho úpravou rodinného práva, přesto však každý členský stát musí ve stejné míře plnit závazek zajistit právo na volný pohyb občanům EU a jejich rodinným příslušníkům, jejichž okruh musí být chápán stejně ve všech státech EU.¹¹⁹ Vzhledem k tomu, že EU není nadána pravomocí k tomu, aby vytvořila unifikovanou úpravu v oblasti rodinného práva závaznou pro všechny členské státy, nelze shledat správným, aby za účelem zjednodušení plnění závazků států vytvořila právní rámec týkající se rodinně-právních otázek. Jednotným výkladem obsahu rodinně-právních institutů však EU částečně zasahuje do

¹¹⁷ Evropská Komise. Zelená kniha: *Méně správních úkonů pro občany: Podpora volného pohybu veřejných listin a uznávání účinků dokladů osvědčujících osobní stav*, KOM (2010) 747 v konečném znění, bod 2 (Background).

¹¹⁸ generální advokát Soudního dvora EU

¹¹⁹ Court of Justice of the European Union. Advocate General's Opinion in Case C-673/16, Relu Adrian Coman and Others v Inspectoratul General pentru Imigrări and Others. [online], *curia.europa.eu*, 11. ledna 2018, [cit. 31. 12. 2018] Dostupné na: <<https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2018-01/cp180002en.pdf>>

autonomie států si oblast rodinného práva upravit dle svého uvážení, neboť v případě zahrnutí stejnopohlavních manželů do obsahu pojmu „spouse“ státům předkládá koncept potenciálně rozporný s jejich právním řádem i s veřejným pořádkem, který však státy i přesto nepřímo nutí přijmout jako souladný s jejich veřejným pořádkem za účelem splnění jiných závazků, které jim vyplývají z SFEU.

3.3 Uznávání osobního stavu

3.3.1 Cíle Nařízení (EU) 2016/1191

Evropská Komise si v Zelené knize předsevzala zavést plošné přijímání veřejných listin osvědčujících osobní stav mezi členskými státy, avšak přijímání těchto listin se nevztahuje na uznání účinků veřejných listin osvědčujících osobní stav.¹²⁰ Z toho vyplývá, že změna v předkládání veřejných listin osvědčujících osobní stav spočívá výhradně ve formální stránce, že tedy nadále není nutné opatřovat jakýmkoli ověřením danou listinu při osvědčování osobního stavu v jiném členském státě. Povinnost členských států uznat účinky, které tato listina vyvolává ve státě původu, však nadále nezavádí.

Tradičně byla otázka zaznamenávání změn osobního stavu považována za záležitost národního práva, nicméně, přestože ESD již několikrát vyjádřil stanovisko EU k dané problematice, s ohledem na stále se zvyšující mobilitu občanů v rámci EU se takové pojetí jeví jako překonané. Z výsledků studie vypracované Freyhold, Vial vyplývá, že v Evropě existuje 150.000 rejstříků zaznamenávajících osobní stav, které každoročně zaznamenávají až 15 milionů změn osobního stavu, z čehož až třetina obsahuje přeshraniční prvek.¹²¹

Zaznamenávání osobního stavu se historicky vyvíjelo v jednotlivých státech velmi odlišně. K tomu lze zmínit např. systém zaznamenávání osobního stavu v Německu založený na decentralizovaném systému rejstříků, přičemž změna osobního stavu se запиše a archivuje v místně příslušném rejstříku.¹²² Oproti tomu jiné státy, např. Česká republika, Švédsko, Finsko, Litva, Lotyšsko, Polsko, Rakousko a další zaznamenávají osobní stav osob do jednoho ústředního rejstříku příslušného pro celé území daného státu. Problematické jsou jak odlišnosti v systému zaznamenávání osobního stavu, tak v samotném způsobu zaznamenávání osobního stavu, kdy EU čelí 40 rozdílům v podobě rodného listu v jednotlivých členských

¹²⁰ čl. 2 bod 1, 2 Nařízení (EU) 2016/1191

¹²¹ FREYHOLD, VIAL and PARTNERS CONSULTANTS. *Final Report for the European Commission, DG JLS Directorate- General for Justice, Freedom and Security. Part II: Synthesis Report. Facilitating Life Events.* Bremen, 2008. 136 s.

¹²² Údaje týkající se osobního stavu jedné osoby tak mohou zapsány ve vícero rejstřících, např. narození osoby může být zapsáno v rejstříku A, uzavření manželství téže osoby v rejstříku B, rozvod v rejstříku C.

státech.¹²³ Jednou z odlišností může být například povinnost uvádět v rodném listě pohlaví osoby, striktní pojetí pohlaví jako binárního, příp. možnost zanesení do listiny tzv. třetí pohlaví, tedy intersexuální. EU vyvíjí soustavnou snahu situaci řešit a v současné době zaměřuje svou pozornost k možnostem zavedení jednotného osvědčení o osobním stavu za účelem zamezení problémů vyvstávajících z odlišností mezi právními řády jednotlivých členských států. Vzhledem k tomu, že osobní stav je spojen s citlivými právními otázkami, na jejichž případné sjednocené právní úpravě nepanuje mezi státy jednoznačná shoda, příp. se v dané oblasti jednotlivé právní řády dokonce nacházejí v ostrém rozporu, zůstává nejasné, zda existuje naděje, že Evropské osvědčení představuje nástroj, který je skutečně způsobilý pomoci.

3. 3. 2 Jméno a příjmení

Hrnčířiková a Valentová poukazují na EU stanovená pravidla pro uznání jména a příjmení s tím, že tato mohou fakticky vzato nepříznivě zasáhnout volný pohyb občanů EU a znamenat rozpor se zákazem diskriminace na základě národnosti, které zaručuje SFEU. Ačkoliv tedy problematika jména a příjmení nespadá do oblasti regulované především právem EU, právní úprava jména a příjmení na národní úrovni musí být bezpodmínečně v souladu s primárním právem EU.¹²⁴ Rejstříky některých členských států však nemohou zanést do dokladů osvědčujících osobní stav jména a příjmení obsahující zejm. diakritická znaménka. K různým druhům potíží vznikajících při uznávání jména a příjmení občanů jednoho členského státu v jiném státě a naopak se opakovaně vyjádřil SD EU.

Přezkum rozhodnutí orgánu veřejné moci o vyhovění, resp. nevyhovění žádosti o zápis přesného znění jména, resp. příjmení osoby v souladu s gramatickými pravidly státu původu jména do rejstříku osob, např. knihy narození či knihy manželství v jiném státě rozhodoval opakovaně jak ESLP, tak na národní úrovni také NSS ČR. Zamítnutí žádosti o přesný zápis jména či příjmení osoby do veřejného rejstříku má za následek ztížení identifikace osoby, neboť se přesné znění jejího jména, resp. příjmení v jednotlivých veřejných listinách osvědčujících jak osobní stav, tak např. způsobilost k výkonu určité činnosti, liší. Dále nepochybně zasahuje do rodinného života této osoby, neboť vylučuje vyjádření příslušnosti k

¹²³ JOAMETS, Kristi. Civil status registration-More than Data collection: EU Digital Development in Promoting the Free Movement of Civil Status Document, In KERIKMÄE, Tanel. (ed.), *Regulating eTechnologies in the European Union. Normative Realities and Trends*. Talinn: Springer International Publishing Switzerland, 2014, s. 141-156

¹²⁴ HRNČIŘIKOVÁ, Miluše. VALENTOVÁ, Lucia. Recognition of surnames in Czech legislation and judicature. *Review of comparative Law*. Vol. XXIX, 2017, p. 16

určité rodině společným příjmením.¹²⁵ Ve věci Mentzen alias Mencena ESLP rozhodoval o stížnosti stěžovatelky lotyšské státní příslušnice, která uzavřela manželství s německým státním příslušníkem, a přijala společné příjmení „Mentzen“. Poté žádala o vydání nového cestovního pasu, přičemž lotyšský orgán veřejné moci její příjmení v souladu s gramatickými pravidly lotyštiny tak, že změnil „tz“ na „c“ a k příjmení přidal koncovku „a“, která se přidává k ženským příjmením. V důsledku tak zapsané příjmení stěžovatelky nekorespondovalo s příjmením jejího manžela, a tedy s příjmením, které stěžovatelka přijala při uzavření manželství. ESLP k této situaci poznamenal, že cílem opatření bylo směřovat k ochraně daného jazyku a že proto i přezkum stížnosti musí být proveden z této perspektivy. Uznávání jména a příjmení podléhá prostoru pro uvážení jednotlivých států, jejichž právní řády mohou stanovovat gramatická pravidla týkající se např. transkripce příjmení do úředního jazyku daného státu, jakož i odlišnost podoby příjmení v závislosti na pohlaví jeho nositele. Uznání jména a příjmení v podobě souladné s právním řádem uznávajícího státu je zásadně přípustné.

Rozsah této diplomové práce neumožňuje věnovat se judikatuře SD EU v této oblasti podrobně, a proto jsou určitá pravidla z judikatury vyplývající shrnuta ve dvou případech, jež podávají výklad čl. 21 SFEU.

V případě Carlos García Avello v. Belgické království vystupoval Avello jako zákonný zástupce potomka, kterému belgické správní orgány odmítly zapsat smíšené příjmení skládající se ze španělského příjmení po otci a belgického příjmení po matce s odůvodněním, že podle belgického práva dědí potomci příjmení pouze po otci. SD EU dle ustálené judikatury připomněl pravidlo zákazu diskriminace z důvodu národnosti, dle kterého obdobné situace nesmí být posuzovány jako odlišné, a naopak odlišné situace nesmí být posuzovány jako stejné. Z toho vyplývá, že dítě, které je zároveň státním příslušníkem Španělska po otci a zároveň státním příslušníkem Belgie po matce může mít jméno vytvořené i v souladu se španělským právem.¹²⁶

V případě Ilonka Sayn- Wittgenstein v. Landeshauptmann von Wien se SD EU vyjádřil k právu státu odmítnout uznání jména a příjmení, které jeho nositelka nabyla v jednom členském státě v jiném členském státě v případě, že by uznání jejího celého jména a příjmení¹²⁷ bylo v rozporu s jeho veřejným pořádkem. Neuznání titulu a přídomku

¹²⁵ RAVASI, Elisa. Human rights Protection by the ECtHR and the ECJ: *A Comparative Analysis in Light of the Equivalency Doctrine. International Studies in Human Rights*. Vol. 118. In BRILL (ed.), Series: International Studies in Human Rights, 2017, 401 s.

¹²⁶ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 2. října 2003, věc C-148/02

¹²⁷ V tomto případě se jedná o šlechtický titul „Fürstin“ a přídomek „von“.

stěžovatelky, které nabyla v Německu podle německého práva na základě pravomocného rozsudku, v Rakousku. Následná registrace jejího jména a příjmení v podobě „Ilonka Sayn-Wittgenstein“ rakouskými správními orgány, tedy nikoliv souladně s jejím celým již dříve nabytým jménem „Ilonka Fürstin von Sayn- Wittgenstein“, o jehož nabytí rozhodly německé správní orgány a které stěžovatelka aktivně používala v Německu, dle stěžovatelky zapříčinily porušení jejího práva na volný pohyb zaručený čl. 21 odst. 1 SFEU. SD EU poukázal na svou dosavadní judikaturu, ze které vyplývá, že pokud je dán rozpor mezi skutečným jménem osoby a jejím jménem zapsaným v dokladech osvědčujících osobní stav, mohou v konkrétním případě vyvstat pochybnosti ohledně totožnosti této osoby. SDEU však připustil, že výklad čl. 21 SFEU nebrání tomu, aby členské státy odmítly uznat některé znaky jména a příjmení státního příslušníka členského státu, pokud je v konkrétním případě takové jednání přiměřené, nezbytné pro ochranu zájmů státu a sleduje legitimní cíl. Rakousko tak z důvodu ochrany veřejného pořádku mohlo odmítnout uznání šlechtického titulu a přídomku, neboť tyto nemají identifikační funkci osoby, ale slouží primárně k vyjádření příslušnosti k určitému sociálnímu statutu, což rakouský ústavní pořádek zapovídá.¹²⁸

Druhý případ představuje praktickou aplikaci výhrady veřejného pořádku v případě, že součást jména osoby odporuje veřejnému pořádku členského státu, který má jméno uznat a zanást do rejstříku. Jedná se však o výjimečné situace, kdy je jméno velmi intenzivně v rozporu s právním řádem a hodnotami, z něho vyplývajících, a dále jeho neuznáním nedojde ke ztížení identifikace osoby v jednotlivých státech a v důsledku toho k faktickému omezení jejího práva na volný pohyb zaručený SFEU.

3. 3. 3 Manželství

V jednotlivých státech EU se liší podmínky pro vstup osob do manželství, a proto manželství platně uzavřené v jednom členském státě nemusí být pro rozpor s veřejným pořádkem uznáno v jiném členském státě.

Rozdílnost mezi právními úpravami způsobující právní nejistotu ohledně uznání manželství se týká především minimálního věku snoubenců. Ten ve většině států souvisí primárně s dosažením zletilosti. Podle právních řádů všech členských států nastává zletilost dosažením 18. roku věku, ovšem s výjimkou Skotska, kde dosažení zletilosti a z toho vyplývající způsobilosti uzavřít manželství nastává již v 16 letech. Dle estonského právního řádu mohou být s přivolením oddáni i snoubenci ve věku 15 let. Oproti tomu státy jako

¹²⁸ Rozsudek Soudního dvora EU (druhého senátu) ze dne 22. prosince 2010, věc C-208/09

Německo, Dánsko nebo Nizozemsko stanovují nejnižší věkovou hranici pro uzavření manželství 18 let a neznají žádné z tohoto pravidla žádné výjimky.¹²⁹ Lze si tak představit situaci, že manželský pár estonských státních příslušníků, kteří v Estonsku ve věku 15 let platně uzavřeli manželství a kteří následně přesídlí např. do Německa, budou čelit nejistotě uznání legitimitosti jejich svazku ze strany německých orgánů veřejné moci. Některé jiné státy, např. Belgie, Francie, Lucembursko¹³⁰ minimální věk jako podmínku způsobilosti uzavřít manželství právně vůbec neznají a překážky vzniku manželství spatřují v jiných skutečnostech. Jakkoli se tedy uznávání stavu mezi členskými státy (ženatý, vdaná, svobodný/á, rozvedený atd.) zdá být z důvodu právní jistoty při výkonu práva na volný pohyb osob samozřejmým, rozdíl mezi právními úpravami v oblasti rodinného práva, jehož vývoj je do jisté míry závislý na kulturním prostředí, příp. dosaženém stupni vývoje společnosti, mohou zapříčinit komplikace či nepříznivé následky v důsledku uznávání, resp. neuznávání osobního stavu osob.

Další podmínkou pro uzavření manželství vyžadovanou některými členskými státy může být rozdílnost pohlaví osob uzavírajících manželství. Právní řády některých členských států, např. Německo a Velká Británie, na základě novely stávajícího zákona či prostřednictvím doplňujícího právního předpisu výslovně připouštějí, že manželství může být uzavřeno mezi dvěma osobami opačného či stejného pohlaví, přičemž v obou případech z uzavření manželství vyplývají stejné právní účinky a v rámci zachování principu rovnosti stejnopohlavním manželům přiznávají stejné postavení a stejná práva a povinnosti jako manželům rozdílného pohlaví.¹³¹ Maltský právní řád dovoluje uzavření stejnopohlavních manželství na základě novely zákona o manželství z r. 1975, na základě které nahradil pojmy rozlišující manžele z hlediska pohlaví jednotným pojmem.¹³² Analogicky byla situace vyřešena i v právním řádu Německa.

Česká republika¹³³, Rakousko¹³⁴, Itálie¹³⁵ pojmají manželství výhradně jako svazek muže a ženy. Stejnopohlavním párům umožňují uzavřít registrované partnerství, přičemž

¹²⁹ EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS. *Mapping minimum age requirements with respect to the rights of the child in the EU*. Marriage with consent of public authority and/or public figure. [online]. fra.europe.eu, 1. září 2017 [18. září 2018] Dostupné na: <<http://fra.europa.eu/en/publication/2017/mapping-minimum-age-requirements/marriage-age>>

¹³⁰ tamtéž

¹³¹ § 1353 Bürgerliches Gesetzbuch (BGB), Marriage (Same Sex Couples) Act 2013, Part 1, Section 1 (1)

¹³² ACT No. XXIII of 2017, Marriage Act and other Laws (Amendment) of 2017, Part VI, bod 99, Marriage Act XXXVII of 1975, article 11 (1)

¹³³ zákon č. 115/2006, o registrovaném partnerství, ve znění pozdějších předpisů

¹³⁴ BGBI. I Nr. 135/2009, Eingetragene Partnerschaft Gesetz

¹³⁵ Před výše zmíněnou novelou také Německo neuznávalo stejnopohlavní manželství, namísto toho rozeznávalo na základě LPartG tzv. Eingetragene Lebenspartnerschaft.

katalog práv a povinností vyplývajících z uzavření registrovaného partnerství se v jednotlivých státech obsahově liší.

Rumunský právní řád umožňuje uzavření manželství výhradně mezi osobami rozdílného pohlaví, přičemž umožňuje přiznat katalog práv a povinností vyplývajících z uzavření manželství pouze manželským párům rozdílného pohlaví¹³⁶. V nedávné době však SDEU judikoval ohledně otázky práva na volný pohyb občanů EU a jejich rodinných příslušníků tak, že zapověděl možnost členského státu odmítnout odvozené právo volného pohybu v případě stejnopohlavního páru, který platně uzavřel manželství v jiném členském státě, s odkazem na neexistenci institutu manželství pro stejnopohlavní páry v právním řádu daného státu.¹³⁷ Členský stát, v tomto případě tedy např. Rumunsko, který chce dostát svému závazku vyplývajícimu z čl. 21 odst. 1 SFEU, by měl vykládat pojem „spouse“, tedy manžel nebo manželka, autonomním a pro EU způsobem, který plnění závazků zajistí, a to i v případě, že je takové jednání v rozporu s jeho právní úpravou rodinně-právních institutů.

Otázkou uznání stejnopohlavního manželství v ČR se již v rámci své rozhodovací činnosti zabýval NSS, který zamítl kasační stížnost stěžovatelů, kteří uzavřeli manželství podle nizozemského práva a domáhali se uznání jejich rodinného stavu v ČR. NSS ČR v souladu s judikaturou Ústavního soudu a ESLP konstatoval, že odepřením uznání rodinného stavu stěžovatelů nedochází k porušení jejich práva na rodinný život, neboť ESLP s ohledem na to, že v této problematice nepanuje mezi státy všeobecná shoda, ponechává státům možnost v souladu s vnitrostátní úpravou poměrů stejnopohlavní svazky osob neuznat, příp. uznat existenci stejnopohlavního svazku souladného s vnitrostátními právními předpisy, přičemž v případě splnění podmínek zároveň uplatnit výhradu veřejného pořádku. Podmínkou pro uznání stejnopohlavního manželství právním řádem ČR by bylo nezbytné dosažení politické shody a její zakotvení do právního řádu. S ohledem na to, že právní řád ČR v takovém případě dovoluje zapsat do matriční knihy svazek jako registrované partnerství, které vyhrazuje pouze pro stejnopohlavní páry, nelze dovodit, že by zároveň připouštěl také stejnopohlavní manželství.¹³⁸

3. 3. 4 Pohlaví

Zanesení pohlaví osoby do dokladů osvědčujících osobní stav je obvykle povinné, musí tedy být provedeno na základě lékařské prohlídky dítěte bezodkladně po narození dítěte.

¹³⁶ Výslovně zakazuje uzavření manželství stejnopohlavních párů a zároveň stanovuje, že stejnopohlavní manželství uzavřená v jiném státě nejsou uznávána. Art. 277 Lege nr. 287/2009, Codul Civil din 17 iulie 2009

¹³⁷ rozsudek Soudního dvora Evropské Unie ze dne 5. června 2018, věc C-673/16

¹³⁸ rozsudek NSS ze dne 30. května 2018, sp. zn. 8 As 230/2017-41, bod 8

Právní řád ČR založený na binárním pojetí pohlaví připouští výhradně mužské a ženské pohlaví, přičemž jedno nebo druhé pohlaví musí být ihned po narození dítěte zjištěno na základě pohlavních znaků. V případě, že toto zjištění se v budoucnu ukáže nesprávným, může si dotčená osoba nechat v budoucnu pohlaví změnit.¹³⁹ Následně musí být každé fyzické osobě vystaven rodný list a přiděleno jedinečné rodné číslo, obsahující tyto údaje, přičemž právní řád ČR výslovně ani mlčky nepřipouští možnost ponechání údaje o pohlaví novorozeného dítěte nevyplnit. Vzhledem k rozhodnému postoji českého právního řádu k otázce třetího pohlaví tak lze vyvodit, že orgán veřejné moci ČR navíc vzhledem k tomu, že veřejná listina v této podobě neodpovídá právnímu řádu ČR ani z hlediska formální stránky, případné přiznání účinků cizí veřejné listině osvědčující třetí pohlaví osoby lze vyloučit. Právní řád Německa sice zásadně stanovuje povinnost zanést pohlaví dítěte bezodkladně po zjištění na základě druhotných pohlavních znaků do rodného listu, ale zároveň připouští výjimku, že údaj o pohlaví zůstane otevřený k vyplnění až v okamžiku, kdy bude pohlaví s jistotou patrné.¹⁴⁰ BVerfG posunul vývoj právní úpravy v Německu ještě dál, když zavázal legislativně činné orgány k uvedení současné právní úpravy do souladu s Ústavou, a to ve lhůtě do 31. prosince 2018. Podle něj je nezbytné umožnit výběr pohlaví z ženského, mužského a intersexuálního, ale zároveň umožnit ponechání údaje o pohlaví otevřeného následnému doplnění. Druhou variantou právní úpravy, kterou BVerfG legislativcům ponechává, je úplné zřeknutí se požadavku na zanesení údaje o pohlaví osoby do listin osvědčujících osobní stav.¹⁴¹ Verfassungsgerichtshof Österreich cestou výkladu pojmu pohlaví dovedl, že pohlaví má být chápáno natolik obecně, aby jeho výklad připouštěl jak existenci pohlaví ženského a mužského, tak i existenci pohlaví alternativního.¹⁴² Většina právních řádů členských států však ať již více či méně striktně zastává doktrínu založenou na existenci binárního pohlaví a navzdory tomu, že veřejné listině osvědčující pohlaví osoby pro účely dokazování přiznají postavení veřejné listiny, nelze toto samostatně považovat za opatření skutečně umožňující

Nizozemský občanský zákoník sice výslovně nepřipouští možnost zanesení do rodného listu příslušnost k třetímu pohlaví, nicméně fakticky počítá se situací, kdy u novorozeného dítěte není možné zjistit na základě běžné lékařské prohlídky pohlaví a pro

¹³⁹ zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴⁰ § 22 odst. 3 (PStG), Fundstellennachweis 211-9, Personenstandsgesetz, am 1. Oktober 2017 in Kraft getreten

¹⁴¹ usnesení Bundesverfassungsgerichtshof ze dne 10. října 2017, sp. zn. 1 BvR 2019/16, NJW 2017, 3643.

¹⁴² rozsudek Verfassungsgerichtshof Österreich ze dne 15. června 2018, sp. zn. G 77/2018- 9

tento případ stanovuje výjimku z povinnosti uvést v rodném listě údaj o pohlaví, dokud nebude najisto zjištěno.¹⁴³

Obecně však lze říct, že většina členských států existenci intersexuálního pohlaví ať už výslovně, či mlčky nepřipouští, a proto tento údaj o osobním stavu může vyvolávat komplikace zejm. v případech předkládání veřejné listiny mající původ ve státě, který připouští existenci třetího pohlaví, ve státě, jehož právní úprava výslovně připouští výhradně binární pojetí pohlaví. Právní řád ČR taxativně stanovuje náležitosti rodného listu, mezi něž řadí i pohlaví.¹⁴⁴ Vzhledem k rigidní právní úpravě této oblasti tak bude uznání účinků rodného listu vystaveného např. v Rakousku osvědčujícího příslušnost osoby k pohlaví intersexuálnímu, nepřípustné. Stejně tak rodný list vystavený v Nizozemsku, který údaj o pohlaví nechává bez upřesnění, tedy otevřený pozdějšímu doplnění, toto umožňuje. Mezi právními řády jednotlivých států tak lze spatřovat rozdíly o vysoké intenzitě.

¹⁴³ čl. 1:19d ve spojení s čl. 1:28 odst. 1 Burgerlijk Wetboek (BW)

¹⁴⁴ § 29 z. č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

4 Usnadnění pohybu veřejných listin osvědčujících osobní stav

Předchozí kapitola analyzuje potíže spojené s uznáváním jednotlivých složek osobního stavu občanů napříč státy EU. Polemizuje nad účinností řešení, které přináší nařízení EU 2016/1191, přičemž dochází k závěru, že opatření umožňující volný pohyb veřejných listin osvědčujících osobní stav, ač občanům ulehčí od formalismu spojeného s ověřováním pravosti listin a od vynakládání nákladů spojených s poplatky za ověření těchto listin, nicméně problémy vyvstávající při dokazování osobního stavu osob v jiném státě spočívají v široké rozmanitosti veřejných listin osvědčujících osobní stav, přičemž původ této rozmanitosti lze spatřovat v tom, že právní řády jednotlivých států se v otázkách úpravy osobního stavu mohou výrazně lišit, a třecí plochy v této oblasti vycházejí již z hmotného práva jednotlivých právních řádů.

Opatření zavedené Nařízením 2016/1191 ovšem nemá být řešením této problematiky pouze samo o sobě, neboť EU zvažuje přijetí různých dalších instrumentů, kterými by toto opatření doplnila tak, aby se dokazování osobního stavu mezi členskými státy stalo snadným a bezproblémovým.

Jak bylo zmíněno již v úvodu této práce, je tato kapitola věnována právě těmto zvažovaným instrumentům, a to Evropskému osvědčení o osobním stavu (European Civil Status Certificate), institut E-Apostila, dále činnost Mezinárodní komise pro osobní stav (CIEC) a Europäischer Verband der Standesbeamtinnen und Standesbeamten, e. V., jejichž členem Česká republika není.

4.1 Alternativní řešení ve vztahu k unijní úpravě

4.1.1 E-Apostila

E-Apostila je vydávána v elektronické podobě a je opatřena elektronickým podpisem.

Vzhledem k tomu, že mechanismus institutu apostilní doložky k ověření pravosti veřejných listin zaručuje státům relativně vysokou míru důvěryhodnosti, nevydaly se některé státy cestou odstranění povinnosti opatřit veřejnou listinu apostilní doložkou, nýbrž modernizací institutu apostilní doložky tak, aby odpovídal požadavkům e-Governmentu. Tento krok ovšem předpokládá rozvinutou veřejnou správu v elektronické podobě, ačkoliv některé státy s částečně rozvinutou e-Government jej využívají paralelně vedle institutu opatřování veřejných listin standartní apostilní doložkou.

Zavedení e-Apostily lze považovat za výhodné, neboť osoby, které potřebují opatřit veřejnou listinou apostilní doložkou, tak mohou učinit distančně, se sníženými náklady,

přičemž ale zůstává zachována vysoká míra ochrany proti padělání veřejných listin a dále navíc i proti podvodům spojeným s opatřováním veřejné listiny standardní apostilní doložkou.¹⁴⁵

4. 1. 2 Evropské osvědčení o osobním stavu

Již ve druhé kapitole bylo na konkrétních příkladech rozebráno, jakým způsobem komplikují odlišnosti v zaznamenávání osobního stavu osob (zejm. rozdíly v obsahu a formě některých veřejných listin osvědčujících osobní stav). Účelem zavedení Evropského osvědčení by bylo překlenout potíže a průtahy vyplývající z rozdílnosti formy a obsahu jednotlivých VL osvědčujících osobní stav napříč členskými státy.

Evropské osvědčení se zatím nachází pouze v kategorii zvažovaných instrumentů. Jednalo by se o osvědčení, které by existovalo paralelně s veřejnými listinami osvědčujícími osobní stav vydávanými členskými státy. Nejedná se tedy o institut s ambicí vnitrostátním VL osvědčujícím osobní stav konkurovat.¹⁴⁶

Evropské osvědčení by mělo představovat obsahové sjednocení dokladů osvědčujících osobní stav napříč státy EU v návaznosti na dosažení konsenzu ohledně toho, které údaje mají být v dokladu osvědčujícím osobní stav zaznamenáno a toho, jakým způsobem v něm má být osobní stav zaznamenán. Vzhledem k tomu, že nařízení o veřejných listinách zavedlo pomůcku v podobě možnosti používání standardizovaných vícejazyčných formulářů přikládaných k některým VL, které mají původ v jiném státě, než ve kterém jsou předkládány, a současně s ohledem na závěry předchozí kapitoly shrnutými v podkapitole 3. 3 lze zavedení Evropského osvědčení za účelem zjednodušení porozumění dokladům osvědčujícím osobní stav¹⁴⁷ v současnosti za nadbytečné. Z obsahového hlediska by zavedení Evropského osvědčení mohlo významně pomoci překlenout odlišnosti mezi právními řády členských států. K tomu by ovšem bylo nezbytné dosáhnout konsenzu ohledně toho, které skutečnosti a jakým způsobem mají být zaznamenány v dokladech o osobním stavu, což by odstranilo nutnost orgánu veřejné moci v jednom státě zjišťovat informace týkající se osobního stavu od orgánu veřejné moci v jiném státě v případě nejasností či pochybností o pravosti veřejné

¹⁴⁵ Hague Conference on Private International Law. *Apostille Handbook: A Handbook on the Practical Operation of the Apostille Convention*. Hague: Hague Conference on Private International Law, Permanent Bureau, 2013. 111 s.

¹⁴⁶ Evropská Komise. *Zelená kniha: Méně správních úkonů pro občany: Podpora volného pohybu veřejných listin a uznávání účinků dokladů osvědčujících osobní stav*, KOM (2010) 747 v konečném znění, bod 2 (Background).

¹⁴⁷ Zejm. odstraněním odlišností ve způsobu zaznamenávání jednotlivých údajů.

listiny osvědčující osobní stav.¹⁴⁸ Vzhledem k výše rozebranému současnému stavu se však tato situace prozatím jeví jako velmi obtížná.

4. 1. 3 Činnost Mezinárodní komise pro osobní stav

Mezi organizace zabývající se daným tématem a soustavně se snažící pomoci systém uznávání osobního stavu vylepšit patří Světová zdravotnická organizace, OSN, Mezinárodní komise pro osobní stav a Eurostat. V této práci je věnována následující podkapitola vlivu činnosti Mezinárodní komise pro osobní stav na legislativní záměry EU a dále faktický význam výsledků její činnosti vzhledem k právnímu rámci tvořeného právem EU.

CIEC se zaměřuje na zefektivnění spolupráce mezi národními ministerstvy a hlavním cílem její činnosti je usnadnit zaznamenávání záležitostí spojených se změnami osobního stavu. V současné době je členem CIEC sedm států¹⁴⁹ a v postavení pozorovatele se nachází 9 států.¹⁵⁰¹⁵¹ Během své existence CIEC přijala 34 Úmluv a protokolů, z nichž je aktuálně 28 platných a účinných, a 11 Doporučení. Úmluva týkající se např. osvobození od vyššího ověření listin osvědčujících osobní stav ze dne 26. září 1957, která již není účinná, neboť následně byla všemi v ní podepsanými státy uzavřena Haagská úmluva. Další úmluvy se týkají např. předávání informací souvisejících s osobním stavem, výměna informací o nabytí státní příslušnosti osob, uznávání rozhodnutí týkajících se manželství, zaznamenávání jmen a příjmení v rejstřících zaznamenávajících osobní stav, uznávání osvědčení o způsobilosti uzavřít manželství, uznávání rozhodnutí vztahujících se ke změně pohlaví nebo uznávání registrovaného partnerství.

Členská základna států CIEC se z větší části překrývá s členstvím států v EU. Na většinu členů CIEC se tak souběžně s mezinárodními závazky, které přijaly úmluvami a k nim náležejícími protokoly, vztahuje zároveň právo EU.

Z hlediska účinnosti aplikace a z hlediska počtu k tomuto aktu přistoupiвших států stojí za zmínku Úmluva o bezplatném vydávání dokladů osvědčujících osobní stav¹⁵² Úmluva

¹⁴⁸ FREYHOLD, VIAL and PARTNERS CONSULTANTS. *Final Report for the European Commission, DG JLS Directorate- General for Justice, Freedom and Security. Part II: Synthesis Report. Facilitating Life Events.* Bremen, 2008. 136 s.

¹⁴⁹ Belgie, Francie, Řecko, Lucembursko, Španělsko, Švýcarsko a Turecko.

¹⁵⁰ Kypr, Vatikán, Litva, Moldavsko, Peru, Rumunsko, Ruská federace, Slovinsko a Švédsko.

¹⁵¹ INTERNATIONAL COMMISSION ON CIVIL STATUS. Conventions. [online]. *ciec1.org*, datum vydání neuvedeno [cit. 10. září 2018] Dostupné na: <http://www.ciec1.org/SITECIEC/PAGE_Accueil/SCoAAEJ2U41DS2Nsa3JDZHZEBA?WD_ACTION_=M&ENU&ID=A45&_WWREFERER_=http%3A%2F%2Fwww.ciec1.org%2F&_WWNATION_=5>

¹⁵² Jedná se o Úmluvu č. 2, která byla podepsána dne 26. září 1957 v Lucemburku.

o vydávání vícejazyčných výpisů z dokladů osvědčujících osobní stav¹⁵³. Ze Zelené knihy vyplývá, že právě tyto vícejazyčné výpisy se staly inspirací pro nařízení 2016/1191, kterým byla zavedena možnost používání vícejazyčných formulářů při uznávání nejčastěji používaných veřejných listin osvědčujících osobní stav.¹⁵⁴

Vzhledem k tomu, že neexistuje úmluva CIEC, kterou by ratifikovaly všechny členské státy a většinu z úmluv CIEC ratifikoval jen marginální počet států, lze činnost Mezinárodní komise pro osobní stav obecně shrnout z hlediska vlivu na právní úpravu v oblasti volného pohybu veřejných listin osvědčujících osobní stav, jakož i uznávání právních účinků z nich vyplývajících jako fakticky vzato méně významnou.

¹⁵³ Jedná se o Úmluvu č. 16, která byla podepsána 8. září 1976 ve Vídni a ke které přistoupilo 24 evropských států a jeden africký stát.

¹⁵⁴ Evropská Komise. Zelená kniha: *Méně správních úkonů pro občany: Podpora volného pohybu veřejných listin a uznávání účinků dokladů osvědčujících osobní stav*, KOM (2010) 747 v konečném znění, bod 2 (Background).

Závěr

Vzhledem ke stále se zvyšující fluktuaci občanů EU mezi členskými státy z důvodu, že se narůstající počet občanů EU přesídluje do jiného státu za účelem práce či studia v zahraničí, přibývá situací, ve kterých musí občané EU předkládat před orgány veřejné moci v jednom státě veřejné listiny, které byly vydány ve státě jiném. Předchozí právní úprava ověřování a uznávání cizích veřejných listin osvědčujících osobní stav ovšem vzhledem k roztržitému právní úpravě v této oblasti jako celku ovšem nebyla pro občany dostatečně přehledná.

Cílem této diplomové práce byla analýza současné právní úpravy v rámci EU spojené s předkládáním veřejné listiny v jiném státě než ve státě jejího původu, přičemž hlavní část práce je zaměřena na veřejné listiny osvědčující osobní stav.

V souladu se strukturou nastíněnou již v úvodu této práce bylo v první kapitole představeno pojetí veřejné listiny tak, jak je zakotveno v právním řádu ČR, včetně komparace vnitrostátní úpravy s pojetím veřejné listiny v rámci unijní úpravy, a to pro účely objasnění obsahu pojmu, neboť se tento pojem prolíná celou touto prací.

Veřejná listina předložená v jiném státě než ve státě původu k osvědčení existence, resp. neexistence určitých skutečností nevyvolává tytéž právní účinky jako ve státě jejího původu automaticky ve všech případech. Je tak nutno rozlišovat mezi cizí veřejnou listinou, které bylo v jiném státě přiznáno postavení platné veřejné listiny, a cizí veřejnou listinou vyvolávající v jiném státě právní účinky s ní spojené.

Nutnost opatřit veřejnou listinu předepsanými ověřeními však není dána vždy, přičemž ověření předepsané pro daný případ se odvíjí od právní úpravy mezi konkrétními státy. Bylo popsáno, že nejdříve je nezbytné zjišťovat existenci bilaterální mezinárodní smlouvy o právní pomoci mezi státy, dále multilaterální mezinárodní smlouvy o právní pomoci, existenci právní úpravy na úrovni komunitárního práva a v případě, že v dané situaci nelze aplikovat žádnou z těchto variant, se použije vnitrostátní právní úprava.

V rámci této práce byl představen vývoj právního rámce vytvořeného pro předkládání veřejných listin v jiném státě než ve státě původu, přičemž byly představeny výhody i rizika spojená s uplatňováním jednotlivých konkrétních instrumentů. Co se rozumí předepsaným ověřeními stanoví právní úprava dopadající na konkrétní případ, přičemž základním nástrojem k ověření pravosti veřejné listiny je superlegalizace, jež je procesně nejsložitějším, nejnákladnějším, ale na druhé straně také nejbezpečnějším nástrojem ověření pravosti listiny, neboť vyžaduje opatření listiny ověřeními nejdříve od Ministerstva spravedlnosti ČR, následně

od Ministerstva zahraničních věcí ČR a nakonec od zastupitelského úřadu ČR působícího ve státě, v němž bude listina předkládána. Haagská úmluva zavedla konečné ověření pravosti listiny tzv. apostilou, k čemuž jsou v ČR v závislosti na druhu veřejné listiny příslušné dva úřady, a to Ministerstvo spravedlnosti a konzulární odbor Ministerstva zahraničních věcí.

Koncept automatického uznávání určitých veřejných listin zavedený Nařízením (EU) 2016/1191 představuje systém, který vychází z vysoké míry vzájemné důvěry mezi státy, neboť odstraňuje povinnost subjektu předkládajícího cizí veřejnou listinu takovou listinu opatřit ověřeními, která zaručují pravost a správnost jejího obsahu.

Odpověď na výzkumnou otázku vytyčenou v úvodu lze spatřovat ve výsledku analýzy obsažené ve druhé a třetí kapitole této práce obsahující detailní rozbor problematiky uznávání osobního stavu osob vyplývajícího z veřejných listin osvědčujících osobní stav napříč státy EU, přičemž podkapitoly se věnují analýze jednotlivých aspektů osobního stavu a důvodům, které vedou k tomu, že právní účinky cizích veřejných listin osvědčujících osobní stav osob nejsou v jiném státě uznány. V případě součástí osobního stavu jako je jméno, příjmení, ve výjimečných případech i šlechtický titul, přídomek, pohlaví či rodinný stav představují natolik specifickou oblast, že pouhé zavedení systému automatického uznávání veřejných listin vyjmenovaných v nařízení (EU) 2016/1191 nezaručuje občanům EU právní jistotu ohledně uznání osobního stavu, který dané veřejné listiny osvědčují, neboť v případě, kdy rozpor s veřejným pořádkem dosahuje také intenzity, že právní následky vyvolané cizí veřejnou listinou osvědčující osobní stav jsou v rámci právního řádu ČR zcela nepřípustné, může být v konkrétních případech uznání osobního stavu odmítnuto, příp. mohou být údaje v dokladech o osobním stavu modifikovány tak, aby odpovídaly právnímu řádu ČR.

Bylo popsáno, že za účelem ochrany proti padělání veřejných listin a jejich předkládání v některém členském státě zavádí nařízení (EU) 2016/1191 speciální mechanismus pro případ, že orgán veřejné moci v jednom státě pojme pochybnost o pravosti jemu předložené cizí veřejné listiny, a tedy že tento orgán veřejné moci může v pochybnostech požádat o podání informací orgán veřejné moci jiného státu.

Zvýšení právní jistoty občanů EU ohledně uznání osobního stavu napříč členskými státy by mohlo významně pomoci zavedení v minulosti již zvažovaného nástroje, a to Evropského osvědčení o osobním stavu. Evropské osvědčení o osobním stavu by mělo vzhledem k standardizované podobě přinést jednak lepší porozumění údajům zaznamenaným v dokladech o osobním stavu v jiném státě z důvodů jazykových, ale i z důvodu odlišné metodiky zaznamenávání údajů a dále vést k odstranění nutnosti vyžadovat další informace a vysvětlení od orgánu veřejné moci, který veřejnou listinu vydal, což by snížilo náklady i

časové průtahy způsobené komunikací mezi orgány veřejné moci. Zavedení vícejazyčných formulářů nařízením (EU) 2016/1191 částečně vyřešilo otázku porozumění zaznamenaným údajům, neboť překonává potenciální jazykovou bariéru mezi státy. Rozdíly v právních rádech členských států, kdy každý členský stát má vlastní představu o nezbytných obsahových náležitostech jednotlivých druhů veřejných listin, což je způsobeno zejm. právně-historickými, kulturními a zvykovými odlišnostmi, však pouhé zavedení vícejazyčných formulářů nevyřešilo. Tento úkol, který by nadále zůstal Evropskému osvědčení, by ovšem předpokládal dosažení konsenzu ohledně toho, jak by Evropské osvědčení mělo obsahově vypadat. EU nemá v souladu se SFEU pravomoc zasahovat do hmotněprávní úpravy rodinných záležitostí v členských státech, nelze proto v tomto ohledu předpokládat jednotnou evropskou harmonizaci, která by překlenula rozpory mezi právními řády členských států, a na jejímž základě by mohl vzniknout konsenzus ohledně nezbytných náležitostí a konečné podoby Evropského osvědčení.

Úplným závěrem tak lze shrnout, že nařízení (EU) 2016/1191 zjednodušuje zejm. pro laickou veřejnost nepřehlednou právní úpravu týkající se předepsaných ověření veřejných listin v případě jejich použití v zahraničí, neboť vymezený okruh veřejných listin plně osvobozuje od povinnosti ověření. Ač je tedy formálně způsobilé dosáhnout zvýšení pohybu veřejných listin v rámci EU, není možné tímto opatřením samo o sobě docílit prohloubení práva na volný pohyb občanů EU, neboť k plnému uznání skutečností souvisejících s osobním stavem, které jsou osvědčeny ve veřejných listinách, nemusí ve všech případech dojít, i když právní úprava formálně uznání právních účinků těchto veřejných listin předpokládá.

Bibliografie:

Monografie:

1. SVOBODA, Karel. ŠÍNOVÁ, Renáta. HAMULÁKOVÁ, Klára a kol.: *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 295
2. WINTEROVÁ, Alena. MACKOVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní. První část-Řízení nalézací*. Praha: Linde, 2014. 624 s.
3. SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 3. aktualizované a upravené vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 500 s.
4. VAŠKE, Viktor. *Uznání a výkon cizích rozhodnutí v České republice*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. 477 s.
5. PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 170
6. ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. 4. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 476 s.
7. KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA K. a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň - Brno: Aleš Čeněk - Doplněk, 2015. 430 s.
8. ROZEHNALOVÁ, N. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. 272 s.
9. FUNTA, R. *Vybrané otázky mezinárodního práva veřejného a soukromého*. 1. vydání. Brno: Tribun EU s.r.o., 2014. s. 274.
10. RAVASI, Elisa. Human rights Protection by the ECtHR and the ECJ: *A Comparative Analysis in Light of the Equivalency Doctrine*. *International Studies in Human Rights*. Vol. 118. In BRILL (ed.), Series: International Studies in Human Rights, 2017, 401 s.
11. HRNČIŘÍKOVÁ, M. RYŠAVÝ, L. *Mezinárodní právo soukromé. Procesní otázky*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. 250 s.

Sborníky:

12. PARRA- ARANGUREN, G. General Course of Private International Law. *Recueil des cours. Collected Courses of the Hague Academy of International Law*. Vol. 210. Dordrecht- Boston- London: Martinus Nijhoff Publisher, 1989, 89 s.

13. MATEFI, Roxana and coll. The inconsistency between civil status and civil registry documents. *Bulletin of Transylvania University of Brasov, Series VII: Social Sciences, Law*. Vol. 9, no. 2, 2016, s. 171
14. LAGARDE, Paul. The movement of civil-status records in Europe, and the European Commission's proposal of 24 April 2013. *Yearbook of private international Law*. Vol. XV, 2013/2014. Swiss Institute of Comparative Law.
15. JOAMETS, Kristi. Civil status registration - More than Data collection: EU Digital Development in Promoting the Free Movement of Civil Status Document, In KERIKMÄE, Tanel. (ed.), *Regulating eTechnologies in the European Union. Normative Realities and Trends*. Talinn: Springer International Publishing Switzerland, 2014, s. 141- 156
16. HRNČIŘÍKOVÁ, Miluše. VALENTOVÁ, Lucia. Recognition of surnames in Czech legislation and judicature. *Review of comparative Law*. Vol. XXIX, 2017, p. 16

Komentáře:

17. ONDRUŠ, Radek a kol. In ONDRUŠ, Radek (ed). *Správní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: LINDE Praha a.s., 2003, s. 336
18. BŘÍZA P., BŘICHÁČEK, T., FIŠEROVÁ, Z. a kol. Zákon o mezinárodním právu soukromém. *Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 767 s.
19. JIRMANOVÁ, Miroslava. In PAUKNEROVÁ, Monika (ed). Zákon o mezinárodním právu soukromém. *Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, str. 106.
20. PAUKNEROVÁ, M., ROZEHNALOVÁ, N., ZAVADILOVÁ M. a kol. Zákon o mezinárodním právu soukromém. *Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 928 s.

Periodika:

21. MACUR, Josef. Právní a skutkové domněnky při dokazování listinou v civilním soudním řízení. *Právní rozhledy*, č. 2, 2001. s. 60 - 65
22. CHLEBCOVÁ, Radka. Veřejná listina a její použití v mezinárodním a evropském právu. *Právní fórum*, č. 1, 2007. str. 27, 28
23. BÁRTA, J. K povaze veřejných listin a uznání cizozemských listin za listiny veřejné v českém právu. *Právní rozhledy*, č. 2, 1993. s. 44.
24. BĚLOHLÁVEK, Alexander Jan. Veřejná listina v kontextu tuzemského a mezinárodního práva. *Právní rozhledy*, 2006, roč. 14, č. 8, s. 275- 312

25. NEJEDLÝ, J. Ověřování listin ve vztahu k zahraničí. *Právní rádce*, č. 2, 1. ročník, str. 13.
26. BĚLOHLÁVEK, A. J. Výhrada veřejného pořádku hmotněprávního a procesního ve vztazích s mezinárodním prvkem. *Právník*. 2006, č. 11, s. 1275- 1276.
27. VOŠTOVÁ, Lucie. Nad problematikou ověřování veřejných listin ve vztahu k zahraničí. *AD NOTAM*. 2003, č. 6, 9. ročník, str. 122- 125

Online zdroje:

28. ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Soukromá listina a veřejná listina*. [online], pravni prostor.cz, 31. srpna 2015 [cit. 27. února 2018], Dostupné na <<https://www.pravniprostor.cz/clanky/rekodifikace/komentar-k-noz-soukroma-listina-a-verejna-listina>>.
29. JINDŘICH, Miloslav. *Veřejné listiny - stěžejní úloha notářství*. [online] epravo.cz, 1. dubna 2010 [cit. 3. března 2018] Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/verejne-listiny-stezejni-uloha-notarstvi-60963.html>>.
30. CHLEBCOVÁ, Radka. *Veřejná listina* [online]. is.muni.cz, datum vydání neuvedeno [cit. 10. července 2018]. Dostupné na: <<https://is.muni.cz/elportal/estud/praf/js09/mps/web/pages/06.html>>
31. Dostupné na: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5815&d=9064>
32. HCCH. *01: Statute of the Hague Conference on Private International Law*. [online]. hcch.net, 19. října 2016 [cit. 10. října 2018]. Dostupné na: <hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/>
33. ČESKO. MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ. *Ověřování českých veřejných listin pro jejich použití v cizině*. [online]. mzv.cz, 4. září 2015 [cit. 12. července 2018] Dostupné na: <https://www.mzv.cz/public/73/e/20/1748782_1430488_OVEROVANI_CESKYCH_VEREJNYCH_LISTIN_PRO_JEJICH_POUZITI_V_CIZINE.pdf>
34. ČESKO. MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ. *Superlegalizace, vyšší ověření, uznání cizích veřejných listin*. [online]. mzv.cz, 22. května 2017 [cit. 12. července 2018] Dostupné na:

- <https://www.mzv.cz/jnp/cz/cestujeme/jak_resit_situace_v_zahranici/superlegalizace_vyssi_overeni_uznavani.html>
35. ČESKO. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Ověřování českých veřejných listin pro použití v cizině na Ministerstvu spravedlnosti.* [online]. msmt.cz, 2. června 2016 [cit. 10. července 2018]. Dostupné na: <msmt.cz/file/39419_1_1/>
36. Redakce (kp). *Superlegalizace, vyšší ověření, uznávání cizích veřejných listin.* [online]. epravo.cz, 11. října 2004 [cit. 8. července 2018]. Dostupné na: <epravo.cz/top/clanky/superlegalizace-vyssi-overeni-uznavani-cizich-verejnych-listin-28521.html?mail>
37. EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS. *Mapping minimum age requirements with respect to the rights of the child in the EU. Marriage with consent of public authority and/or public figure.* [online]. fra.europe.eu, 1. září 2017 [cit. 18. září 2018] Dostupné na: <<http://fra.europa.eu/en/publication/2017/mapping-minimum-age-requirements/marriage-age>>
38. INTERNATIONAL COMMISSION ON CIVIL STATUS. Conventions. [online]. *ciec1.org*, datum vydání není uvedeno [cit. 10. září 2018] Dostupné na: <http://www.ciec1.org/SITECIEC/PAGE_Accueil/SCoAAEJ2U41DS2Nsa3JDZHZE BAA?WD_ACTION_=MENU&ID=A45&_WWREFERER_=http%3A%2F%2Fwww.ciec1.org%2F&_WWNATION_=5>

Judikatura:

39. usnesení Ústavního soudu ze dne 18. července 2002, sp. zn. IV. ÚS 682/2000
40. Sbírka rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR (publikovaná ve Vážného sb.), sp. zn. Rv I 2217/30
41. rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 17. června 1999, sp. zn. C-260/97 Unibank A/S vs. Flemming G. Christensen, body 5, 14
42. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. října 2000, sp. zn. 22 Cdo 617/1999
43. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.4.2009, sp.zn. 33 Cdo 472/2007
44. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. října 2000, sp. zn. 22 Cdo 2670/1998
45. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. prosince 2009, sp. zn. 29 Cdo 3478/2007
46. nález Ústavního soudu ze dne 6. prosince 2016, sp. zn. I. ÚS 3226/16, bod 56

47. rozsudek Oberlandesgericht Frankfurt am Main ze dne 10. května 2010, sp. zn. 20 W 3/10, 20 W 4/10
48. nález Ústavního soudu ze dne 6. prosince 2016, sp. zn. I. ÚS 3226/16, bod 57- 58
49. rozsudek ESLP ze dne 23. března 1995, sp. zn. 15318/89, Loizidou v. Turkey, bod 75
50. rozsudek Soudního dvora EU ze dne 2. října 2003, věc C-148/02
51. rozsudek Soudního dvora EU (druhého senátu) ze dne 22. prosince 2010, věc C-208/09
52. rozsudek NSS ze dne 30. května 2018, sp. zn. 8 As 230/2017 - 41, bod 8
53. usnesení Bundesverfassungsgerichtshof ze dne 10. října 2017, sp. zn. 1 BvR 2019/16, NJW 2017, 3643.
54. rozsudek Verfassungsgerichtshof Österreich ze dne 15. června 2018, sp. zn. G 77/2018- 9
55. rozsudek Soudního dvora Evropské Unie ze dne 5. června 2018, věc C-673/16

Právní předpisy:

56. smlouva o založení Evropského hospodářského společenství (Smlouva o EHS) ze dne 25. března 1957
57. zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
58. zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
59. zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, ve znění pozdějších předpisů
60. zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
61. zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
62. zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů
63. zákon č. 358/1992 Sb., notářský řád, ve znění pozdějších předpisů
64. zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů
65. zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů
66. zákon č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace, ve znění pozdějších předpisů
67. zákon č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech, ve znění pozdějších předpisů
68. zákon č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech, ve znění pozdějších předpisů
69. zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení, ve znění pozdějších předpisů
70. zákon č. 120/2001 Sb., exekuční řád, ve znění pozdějších předpisů
71. zákon č. 344/1992 Sb., katastrálního zákona, ve znění pozdějších předpisů

72. zákon č. 455/1991 Sb., živnostenského zákona, ve znění pozdějších předpisů
73. zákon č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy, ve znění pozdějších předpisů
74. zákon č. 61/2000 Sb., o námořní plavbě, ve znění pozdějších předpisů
75. zákon č. 585/2004 Sb., branného zákona, ve znění pozdějších předpisů
76. zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů
77. nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003, o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000
78. nařízení EP a Rady č. 805/2004, ze dne 21. dubna 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky (srov. verze v českém jazyce, verze v anglickém jazyce, verze v německém jazyce)
79. nařízení EP a Rady č. 805/2004, ze dne 21. dubna 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky
80. nařízení Evropského parlamentu a Rady EU č. 2016/1191 ze dne 6. července 2016, o podpoře volného pohybu občanů zjednodušením požadavků na předkládání některých veřejných listin v Evropské unii a o změně nařízení (EU) č. 1024/2012
81. vyhláška ministra zahraničních věcí č. 95/1983 Sb., o Smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Svazem sovětských socialistických republik o právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních, ve znění pozdějších předpisů
82. vyhláška Ministerstva zahraničních věcí č. 187/2017 Sb., o provádění ověřovací činnosti zastupitelským úřadem a o podrobnějších podmínkách pro složení zkoušky k provádění ověřovací činnosti, ve znění pozdějších předpisů
83. Haagská úmluva o zrušení požadavku vyššího ověření veřejných listin ze dne 5. října 1961
84. ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava, ve znění pozdějších předpisů
85. ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
86. zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů
87. Evropská úmluva o zrušení ověřování listin vyhotovených diplomatickými zástupci nebo konzulárními úředníky ze dne 7. června 1968
88. Vídeňská úmluva o konzulárních stycích ze dne 24. dubna 1963

89. Bürgerliches Gesetzbuch (BGB)
90. Marriage (Same Sex Couples) Act 2013, Part 1, Section 1 (1)
91. ACT No. XXIII of 2017, Marriage Act and other Laws (Amendment) of 2017, Part VI, bod 99, Marriage Act XXXVII of 1975, article 11 (1)
92. BGBI. I Nr. 135/2009, Eingetragene Partnerschaft Gesetz
93. Art. 277 Lege nr. 287/2009, Codul Civil din 17 iulie 2009
94. zákon č. 115/2006, o registrovaném partnerství, ve znění pozdějších předpisů
95. zákon č. 133/2000, o evidenci obyvatel a rodných číslech a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
96. (PStG), Fundstellennachweis 211-9, Personenstandsgesetz, am 1. Oktober 2017 in Kraft getreten
97. čl. 1:19d ve spojení s čl. 1:28 odst. 1 Burgerlijk Wetboek (BW)
98. z. č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
99. Úmluva CIEC č. 2, která byla podepsána dne 26. září 1957 v Lucemburku
100. Smlouva o fungování Evropské unie
101. Úmluva CIEC č. 16, která byla podepsána 8. září 1976 ve Vídni

Ostatní:

102. Commission of the European Communities. Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. Area of Freedom, Security and Justice: assessment of the Tampere programme and future orientations. [online], *ec.europa.eu*, 2. června 2004 [cit. 27. února 2018], Dostupné na: <http://ec.europa.eu/councils/bx20040617/tampere_en.pdf>
103. Evropská Komise. Zelená kniha: *Méně správních úkonů pro občany: Podpora volného pohybu veřejných listin a uznávání účinků dokladů osvědčujících osobní stav*, KOM (2010) 747 v konečném znění, bod 2 (Background).
104. Hague Conference on Private International Law. *Apostille Handbook: A Handbook on the Practical Operation of the Apostille Convention*. Hague: Hague Conference on Private International Law, Permanent Bureau, 2013. 111 s.
105. konsolidovaná důvodová zpráva k z. č. 89/2012 Sb.
106. JENARD, Paul. MÖLLER, Gustav. *Zpráva k Luganské úmluvě* ze dne 16. září 1988, 90/C189/07, str. 80

107. GIULIANO, Mario. LAGARDE, Paul. *Průvodní zpráva k Římské úmluvě z r. 1980*, s. 38
108. Court of Justice of the European Union. Advocate General's Opinion in Case C-673/16, Relu Adrian Coman and Others v Inspectoratul General pentru Imigrări and Others. [online], *curia.europa.eu*, 11. ledna 2018, [cit. 31. 12. 2018] Dostupné na: <<https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2018-01/cp180002en.pdf>>

Abstrakt

Uznání a výkon cizích veřejných listin, které nejsou soudním rozhodnutím, v rámci Evropské unie a jejich postavení při procesu dokazování

Diplomová práce analyzuje právní rámec spojený s předkládáním cizích veřejných listin, které nejsou soudním rozhodnutím, v rámci Evropské unie. Pozornost je zaměřena zejména na veřejné listiny osvědčující osobní stav, a to v návaznosti na nařízení Evropského Parlamentu a Rady (EU) č. 2016/1191 ze dne 6. července 2016, o podpoře volného pohybu občanů zjednodušením požadavků na předkládání některých veřejných listin (tzv. nařízení o veřejných listinách), jež nabývá plné účinnosti ke dni 16. února 2019.

Z hlediska obsahu lze práci rozdělit do dvou základních částí, první je věnována pojetí institutu veřejné listiny jak v právním řádu České republiky, tak v právním řádu Evropské unie, a dále procesním mechanismům předkládání veřejné listiny v jiném státě než ve státě původu, zejm. procesního postavení cizích veřejných listin v případě, kdy její právní účinky nejsou, příp. jsou uznány.

Druhá část práce se v návaznosti na působnost výše zmíněného nařízení EU již zužuje okruh zájmu na pouze na veřejné listiny osvědčující osobní stav a komparativní metodou analyzuje také problematiku související s uznáním právních účinků osobního stavu vyplývajícího z dokladů osvědčujících osobní stav napříč členskými státy EU. Kromě současné právní úpravy se věnuje také alternativám, zejm. Evropskému osvědčení o osobním stavu a činnosti Mezinárodní komise pro osobní stav.

Abstract

The recognition and execution of authentic instruments under the European Union Law and their status in the procedure of argumentation

This master's thesis analyses the legal regime in recognition of foreign authentic instruments and the procedure of argumentation using foreign authentic instruments under the terms of European Union Law. Special attention is focused on the authentic instruments, recording the civil status as Regulation 2016/1191 of the European Parliament. Also, of the Council of July 6th 2016 on promoting the free movement of citizens by simplifying the requirements for presenting certain public documents in the European Union and amending Regulation (EU) No 1024/2012, that comes into full effect on February 16th 2019.

The terms of the thesis content are divided into two parts. The first part, explains the concept of authentic instruments according to Czech Republic Legislation and the Legislation of the European Union. The procedure of presenting certain authentic instruments in another EU member state, especially the recognition of legal effects that the authentic instruments cause in the state of its origin.

Regarding the Regulation (EU) mentioned above, the second part of the thesis focuses its attention on the authentic instruments recording the civil status, while using the comparative method analysis, the recognition of the effect of civil status records across the EU member states. Among the current legislation and alternative solutions, such as European civil status certificates and the activities of International Commission of Civil Status, were presented also.

Klíčová slova

superlegalizace, apostila, nařízení EU č. 2016/1191, vícejazyčné standardizované formuláře, uznání osobního stavu, Evropské osvědčení o osobním stavu, Mezinárodní komise pro osobní stav

Key words

legalization, apostille, Regulation (EU) 2016/1191 of the European Parliament, multilingual standart forms, recognition of civil status, European civil status certificate, International Commission of Civil Status